

JAAMACADDA GÖTEBORG
KULLIYADDA AFAFKA IYO SUUGAANTA
P.O.B. 200 • 405 30 GÖTEBORG • ISWIIDHAN

CILMIGA LAHJADAHA AMA DAYLEGTOOLOJIGA

AFKA SOOMAALIGA

Morgan Nilsson

06.04.2024

Background Readings

Bodén, Petra. 2013. Språk och samhälle. I boken *Språket, människan och världen*, red. av V. Johansson m.fl., 16-18, 20-24, 28, 32-36, 267-269. Lund: Studentlitteratur.

Yule, George. 2020. Regional & Social variation in language. In his book *The study of language*, 279-286, 295-303. Cambridge: Cambridge University Press.

Dawson, Hope C. & Michael Phelan. 2016. Chapter 10, Language variation. In: Language Files, 12th edn. Columbus: The Ohio State University Press.

Hudson, Grover. 2000. Chapter 26, Dialects and other sociolects & Chapter 27, Register. In: Essential introductory linguistics. Oxford: Blackwell.

General handbooks for reference

Boberg, Charles, John Nerbonne & Dominic Watt (eds.). 2018. *The handbook of dialectology*. Oxford: Wiley & Blackwell.

Trudgill, Peter. 1983. *On dialect: social and geographical perspectives*. Oxford: Basil Blackwell.

Contents

Background Readings	1
General handbooks for reference	1
Contents	2
Unit 1 – Olika språkliga veriteteter	5
Unit 2 – Dialects and closely related languages.....	8
Maps	15
Cutubka 3 The division of the Omo-Tana langauges and dialects	24
Omo-Tana languages	24
Eastern Omo-Tana languages.....	24
Rendille	24
Boni.....	24
Somali.....	25
Maxaatiri / Maxaatidhi	25
Maay (broad sense)	25
Northern Somali	25
North West Somali dialects.....	26
North East Somali dialects	26
Central Somali dialects	26
South Somali dialects	26
Benaadir	26
Abgaal	26
Ajuraan.....	26
Galjacal.....	26
Xamari	27
Bimaal.....	27
Degodiya.....	27
Maay (narrow sense).....	27

Digil	27
Jiiddu	28
Tunni	28
Dabarre	28
Garre	28
Ashraaf	28
Mogadishu Ashraaf	28
Marka Ashraaf	29
Girirra	29
Dube	29
Midgan	29
Yibir	29
Minority languages	37
Afka Barawaaniga (ChiMwiini)	37
Casharka 4	42
Typiska kännetecken för de olika dialekterna	46
Den nordliga dialektgruppen	46
Banaadir-dialekter	47
Ashraaf	49
Maay	52
Digil	53
Jiiddu	56
Casharka 5	61
Puglielli et al. (2017)	61
Bari	61
Galbeed	61
Nugaal	64
Mudug	64
Galgaduud	64
Hiiraan	67

Shabeellada Dhexe	67
Shabeellada Hoose	67
Jubba Dhexe	67
Casharka 6aad.....	69
Qoraallo ku qoran lahjadda "Daarood"	69
V. L'uomo e il leone (Ninkii iyo libaaxii), sid. 307	69
XI. I nove fratelli (Sagaalkii walaal), sid. 316.....	75
Qoraallo ku qoran lahjadda "Benaadir"	79
IX. Libaaxii, waraabihii iyo dawacadii.....	79
XVIII. Preparativi per il Debshííd	81
XXI. Animali selvatici	83
Utmärkande drag för Benaadir-dialekterna.....	87
Ljudsystem	87
Plural av substantiv	87
Grupp 2	88
Referentiellt pronomén och ändelse	89
Långa subjektspronomén	89
Korta subjektspronomén	89
Korta objektspronomén	90
Casharka 7aad.....	93
Casharka 8aad – Af Maay	95
Bokstäver och ljud	96
Ljudväxlingar.....	99
Grammatik	Error! Bookmark not defined.
Ordlista	109
Sources for individual varieties.....	127
Referenser	131

Unit 1 – Olika språkliga varieteter

Dialektologi är den del av språkvetenskapen som ägnar sig åt att utforska dialekter, dvs. olika geografiskt betingade varieteter av ett språk.

Sociolinguistik är den del av språkvetenskapen som ägnar sig åt att utforska förhållandet mellan språk och samhälle, särskilt språkets variation och förändring i en social och kulturell kontext.

Dialektologin studerar alltså skillnader mellan språkliga varieteter på olika platser, medan **sociolinguistiken** mera fokuserar på skillnader mellan socialt betingade språkliga varieteter på en och samma plats.

Språk eller dialekt ?

Maay, Ashraaf, Jiddu, Dabarro, Tunni, Digil, Garre ?

Varietet är en variant av ett språk.

Dialekt är (a) en varietet av ett språk
eller (b) en varietet med en viss geografisk utbredning.

Standardspråk är den varietet som har hög prestige används i massmedia, litteratur, undervisning och administration. Används framför allt i skrift, men även delvis i tal. Det är en idealiserad varietet som inte är direkt förankrad på någon speciell plats. För många språk finns olika nationella standardvarieteter, t.ex. svensk resp. finländsk standardsvenska.

Normen sätts av personer med högre utbildning, makt, kapital eller annat inflytande. Det avser hur man förväntas använda språket.

Bruket är det sätt som språket verkligen används på.

Kodifiering av standardspråket är en dokumentering av den standardspråkliga normen i handböcker som kan fungera som ”regelsamling” med avseende på språkriktighet.

Traditionell (genuine) **dialekt** är en geografisk varietet som avviker tydligt från standardspråket. Man kan skilja mellan **stadsmål** och **landsbygdspråk**/landsmål/folkmål.

Regionalt standardspråk är en varietet som ligger mycker nära standardspråket men som ändå har en lätt färgning från en viss del av språkområdet.

Sociolekter eller social dialekt är en varietet som används av en viss samhällsgrupp. Inom ett och samma geografiska område kan det förekomma flera olika sociolekter.

Etnolekt är en varietet med koppling till talarnas etnicitet. En etnolekt kan ha ett viktigt symbolvärde för minoriteter.

Det finns också skillnader mellan könen, mellan olika åldersgrupper, mellan olika yrkesgrupper, etc.

Infödd varietet, inlärar-varietet, multietniskt ungdoms-varietet (multietnolekt)

En del skillnader mellan olika varieteter kan bero pågående **språkförändringar** och **innovationer**.

Slang (expressive and deliberately undignified vocabulary used by speaker with lower social status) & **Jargong** (words used among persons with a common profession or interest)

Vissa detaljer kan fungera som sociala markörer för en viss grupp.

Flerspråkighet, Minoritetsspråk, Teckenspråk

Språkplanering, Språkvård

Språkpolitik, Språklagstiftning

Värderingar och fördömar kring olika språkliga varieteter (t.ex. vårdat / ovårdat språk, fattigt / rikt språk, en trevlig dialekt). Ingen varietet är på något objektivt sätt bättre än andra, de är helt enkelt bara olika.

Officiellt språk är ett språk som har en viss lagstadgad status i ett land, t.ex. det språk som är tvingande för administration och/eller utbildning. Somaliskan är officiellt språk i Etiopien, både inom utbildning och administration i den somaliska regionen, men sedan 2021 även i den nationella politiken i parlamentet tillsammans med flera andra språk.

Främmande språk, i Somalia är engelskan och arabiskan de två som spelar störst roll.

Lingua franca, t.ex. engelskan i högre utbildning i Etiopien (och Kenya)

Kodväxling, t.ex. bruket av siffror på engelska i somaliskan

Språkliga domäner, t.ex. administration, högre utbildning, politik, företagsledning

Diglossi – högspråk och lågspråk, t.ex. franska och somaliska i Djibouti.

Skillnader mellan olika dialekter / varieteter

Skillnader i ordförråd och uttal är lättast att lägga märke till. Skillnader i grammatiken är oftast lite svårare, och därför något som inte diskuteras lika mycket av den språkintresserade allmänheten. För lingvister som dialektologer och sociolinguister är dock skillnader i grammatik minst lika intressant och relevanta som skillnader i uttal och ordförråd.

I traditionella dialektstudier är äldre bofasta män på landsbygden den typ av talare som man oftast intervjuar för att studera traditionella/genuina dialekter eftersom denna typ av talare brukar vara de som i stort utsträckning bevarar sin dialekt.

Yngre personer, kvinnor och personer som ofta flyttar mellan olika platser har (i många länder, språkområden och kulturer) större tendens att ”neutralisera” sitt språkbruk och anpassa sig till andra talares språkbruk, normer och förväntningar, liksom till standardspråket.

När man har undersökt en viss skillnad på många orter kan man skapa en karta med gränser mellan de olika sätten som finns att uttrycka samma sak, t.ex. bruket av [r] eller [dh] i slutet eller mitten av ord som *garab/gabadh* eller *ballaaran/ballaadhan*. En sådan gräns på en dialektkarta kallas för en **isogloss**.

När flera **isoglosser** sammanfaller blir gränsen mera märkbar och man kan då tala om en mera tydlig dialektgräns.

Unit 2 – Dialects and closely related languages

1a. Gör en lista över alla namn på språkliga varieteter (språk och dialekter) som Mansur nämner inom den grupp som kallas **Sam-språk/Östliga Omo-Tana-språk**.

1b. Försök ordna listan så att den börjar med den varietet (dialekt) som ligger närmast standarsomaliskan och slutar med den varietet (språk) som ligger längs bort från standardsomaliskan.

1c. Samla alla exempelord som finns i texten, men samla dem under varje dialekt/språk så att man får en liten miniordlista för varje varietet. Samla och annan information om det finns något intressant.

Jag skulle kommentera angående begreppet 'sam' som myntades av Heine (1978: 31). Men diskussionsformen för veckans uppgift var stängd för nya kommentarer. Ordet är avledd från **sam* 'näsa' som förekommer i de språken som tillhör den här gruppen. Men Appleyard (1990: 16) är emot användning av begreppet och föredrar istället *Eastern Omo-Tana*.

Användning av 'sam' på somaliska kan också delvis krocka med 'Saam' profeten Noahs son (Mansuur 2016: 18). Shem är samma namn som gav upphov till 'semitiska' språk som Mansuur (2016: 20) anpassade till 'Semitig'. Det kan lätt bli rörigt med *Sam*, *Saam* och *Semitig* tycker jag.

David L. Appleyard (1990) *Prepositional particles in Somali and their cognates in other Cushitic languages*, African Languages and Cultures, 3:1, 15-31, DOI: 10.1080/09544169008717708

Heine, B. (1978). *The Sam Languages. A History of Rendille, Boni and Somali.*
<https://arcadia.sba.uniroma3.it/handle/2307/858>

Grupp 2

Tre Östliga Omo-Tana-språk

Soomaali	Aweera =Boni/Booni & Garre / Karre	Rendille
----------	---	----------

il	il
----	----

af	af
----	----

ilko

kab	kob-e
-----	-------

mugdi	mugdi	mugdi
-------	-------	-------

marti	marti	marti
-------	-------	-------

1b

Il

Af

Kab

Kob-e

Mugdi

Marti

1c

Erayada Lahjadaha soomaaliga

Maxaatiri	Maay	Banaadiri	Digil(Garre, Jiddu, Tuni, Dabare)	Maadhati(Asharaaf)
Garaac	Dhaw	shiid (?)	Dhaw	

Hilib	So'	So'
Toor	Tirraw/Tarraw	Tirraw/Tarraw
Nasiib	Dhur	Dhur
Dhagax	Shiid	Shiid
Wasakh	Dhusuq	Dhusuq
Rubad	Rubud	Rubud
Baadid		Fedo
Soco	Dareer	Dareer
Guri	Min	Min
Qiiq	Uun	
Hadal		Baarran Baarran
Xanuun	Dhuuri	Dhuuri
Canbuulo	Koroonkor	Koroonkor
Ayo	Ay	Ay
Siin	Sirn/Surn	Sirn/Surn

Grupp 3

1a.

1. Soomaali (Maxaa tiri, Banaadiri, Maay, Digil iyo Maadhati)
2. Aweero
3. Rendille

1b.

Maxaatiri, Banaadiri, Maadhati, Maay, Digil, Rendille Aweero

1c.

Maxaatiri Maay Maadhati/Ashraaf Jiiddo Dabarre Garre Tunni

Ani-ga	ana	an	ani	ine	ana	ane
Adi-ga	ada	at	ada(u)i	ide	idi	ade
u/isa-ga	usa	us	osse	usse	usu	use
iya-da	iyee	ish(a)	isse	isse	iyi	iye
anna-ga	unna	anuun	unne	unne	unnu	unne
idin-ka	issin	asiin	essen	issin	ada	isin
iyada kow	iyyoo kow	ishoon	ussen Koow	ussow kow	iyi kow	iyo
labo/a	lamma		lawe/lame	lama	lamma	
saddex	sedda		seeye	siddi	siddeh	
afar	afar		afar	afar	afar	
shan	shang		shan	shang	shan	
lix	li'		li'	li'	li'	
toddobo/a todobo			saybe	todobe	toddobe	
siddeed						
sagaal	sagaal		sagal	sagaal	sagaal	
Toban	tomong		tommon	tomung	tommon	

Grupp 5

Sam-språk.

Språk **dialekt**

1. Somali > Maxaatiri, Banaadir, Maay, Digil, Maadhati
2. Aweera
3. Rendile

Grupp 5

1b

Maxaatiri muxuu sheegay
 Banaadiri maxaas sheegay
 Maay may sheegi
 Digil mee sheegi
 Maadhati maa sheekhyi
 Rendille
 Aweero

1c

Maxaatiri	Maay	Ashraaf	Jiiddu	Dabarre	Garre	Tunni
Ani-ga	ana	an	ani	ine	ana	ane
kow	kow	-	koow	kow	kow	
labo	lamma		lawe/lame	lama	lamma	-
uumi	uun		uun	uun	uun	uun (Digil).
dhagax/shiid*	shiid		shiid	shiid	shiid	

Maxaatiri - Ban/Ashraaf - Maay - Garre - Dabbare - Tuni - Jiidda - Maadhati -
 Rendile - Aweero

Mugdi	-	mogdi	-	-	-	-	mugdi
Marti							marti
kaadi	-	-	-	-	-	-	kati
kaade							

Grupp 4

Jawaab 1a.

Sam-språk : Soomaali, Reendiile, Aweer, Maxaatiri, Banaadir, Maay,
Digil, maadhati.

Jawaab 1b.

Standarsomaliskan

1. Maxaatiri
2. Banaadir
3. Maay
4. Digil
5. Maadhati

Jawaab 1C.

Lahjadaha Tusaale

- Maxaatiri (muxuu sheegay)
- Banaadir (maxaas sheegay)
- Maay (may sheegi)
- Lahjadaha Digil (mee sheegi)
- Maadhati (maa sheekhyi)

Maxaa tiri: isagu wax buu soo sidaa

	Keli	Wadar
Soomaali	Kab (kob)	Kabo (kobo)
Booni (Bereeri)	Kob	Kob-e
Rendille	Kob-e	Kob-o
Arbore	Kob	Kob-o
Elmolo	Kop	Kop-o

Grupp torsdag

Sam Språk

Svar :

Soomali
Booni (Bereeri)
Rendille

Arboore Västliga omo-tana-språk
Elmolo

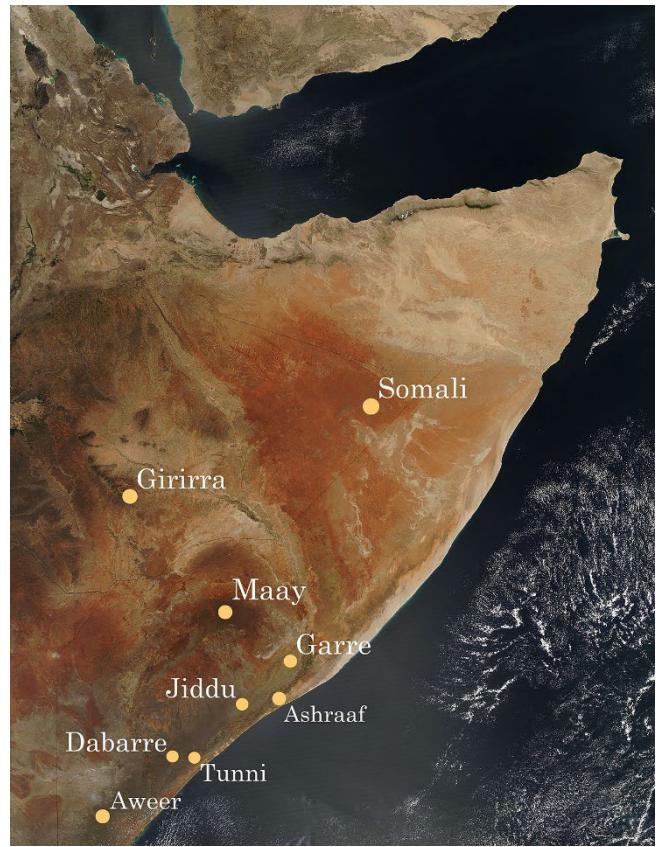
1b. Försök ordna listan så att den börjar med den varietet (dialekt) som ligger närmast standarsomaliskan och slutar med den varietet (språk) som ligger längs bort från standardsomaliskan.

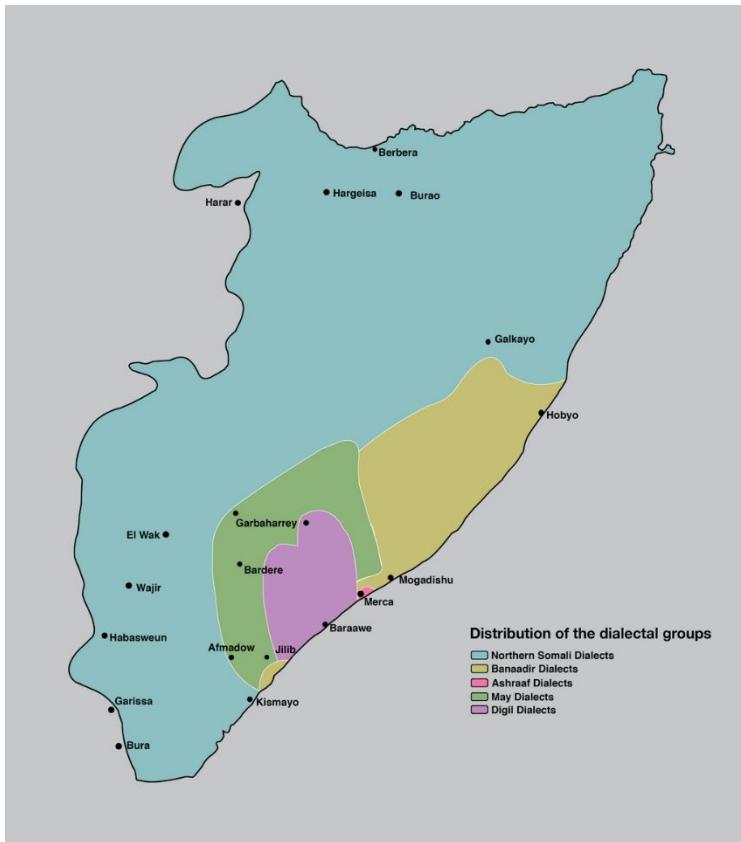
	Keli	Wadar
Standardsomaliskan	kab	kabo
Rendille	kobe	kabo
Booni (Bereeri)	kob	kob-e
Arbore	kob	kobo
Elmolo	kop	kopo

Maps

Sam-languages
or
Eastern Omo-Tana languages

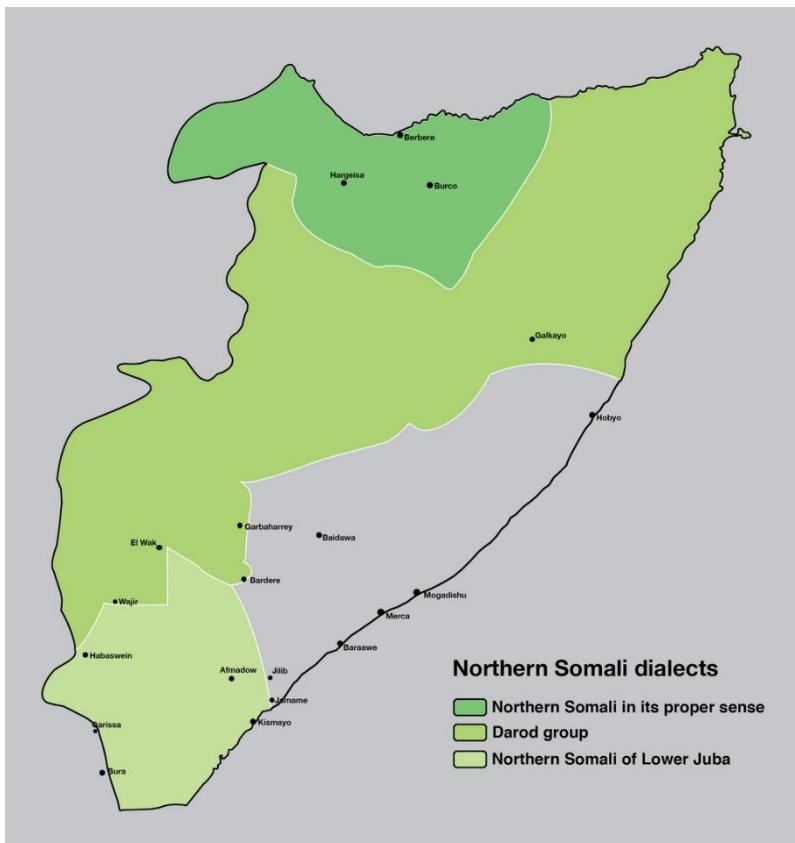
Wikimedia (c) Injerabae

Wikimedia, Kzl55 based on

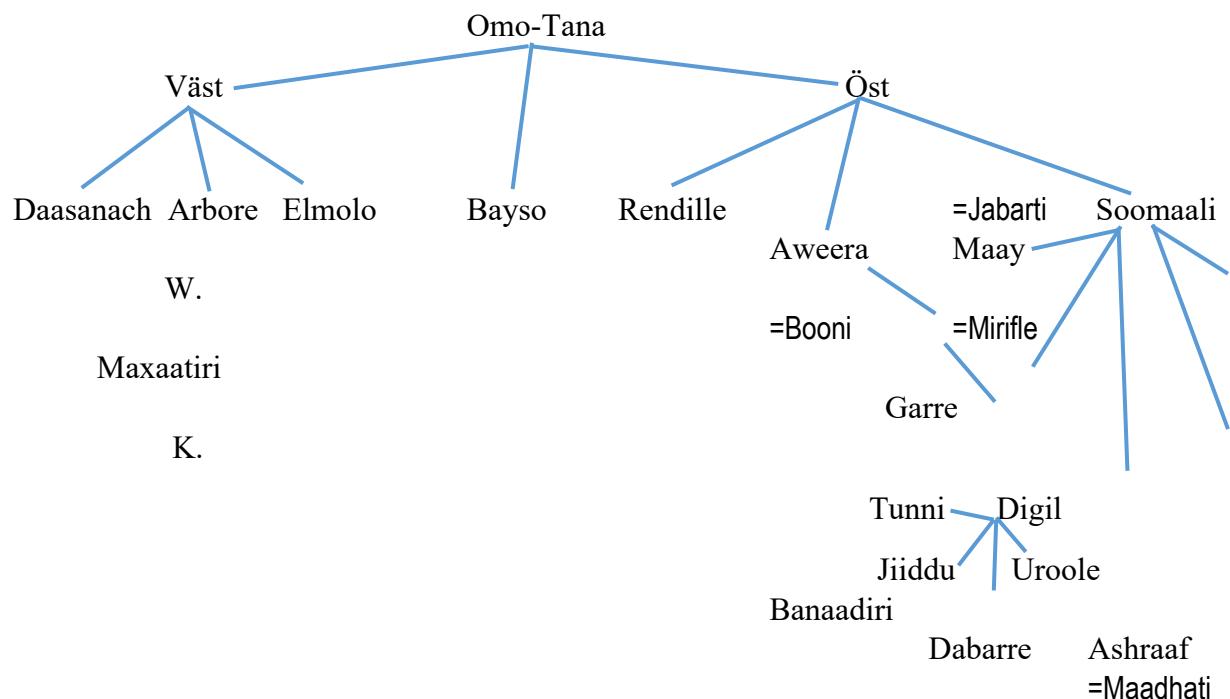
Lamberti (1986).

Wikimedia, Kzl55 based on

Lamberti (1986).

Genetic realtions between varieties of Omo-Tana languages

Vad som räknas som somaliska dialekter avgörs i hög grad av om de olika varieteterna talas inom eller utanför Somalias gränser.

Saddexdan af (Rendille, Booni iyo Bayso) waxayba aad xiriir ula leeyihiin lahjadaha Soomaaliyeed, sidaa darteed, haddii saddexdan af degaankoodu uu ahaan lahaa gudaha geyiga Soomaaliyeed waxayba ka mid noqon lahaayeen lahjadaha Soomaaliyeed. Ereyada ka sokow xitaa xagga sarfaha iyo weeraynta ayay aad isaga egyihiin. Bal eeg tusaalooyinkan (A.O. Mansur 1988b, Corbett

(Mansuur 2016: 28)

wada hadlayey. Haddaan u soo noqonno lahjadaha Soomaliyeed, waxaan arkaynaa in lahjadaha Maxaatiri ay yihiin lahjado qaabkoodu aad isugu dhowyahay (*homogeneous*), maxaa yeeley kuhadlayaashoodu waa raacato reerguuraa ah oo socodkoodu badan yahay. Taasina waxay keentay inuu bato ama joogtoobo xiriirkooda iyo isdhexgelkooda. Lahjadaha labada webi dheddooda looga hadlose sidaas isugu ma dhowa, waxaana ugu wacan isu socodkooda ama isdhexgelkooda ayaa yar, sababaha soo socda awgood:

- a. Qaar waa beeraley oo kama guuraan degaankooda
- b. Qaarkood waa raacato geel iyo lo' leh, saas ay tahay geeddigoodu ma badna, maxaayeeley biyo iyo baadba, sida badan, kama waayaan degaankooda
- c. Kuma badna guurshishe (*eeg CUT.10.2.*)
- d. Dhaqanka geel dhaciddana lagamaba yaqaan (*eeg CUT.14.3.*)

(Mansuur 2016: 31)

Waxyaabaha keenay inay kala duwanaadaan lahjadaha looga hadlo degaanka webiyada iyo kuwa Maxaatiri waxaa ugu muhimsan labada webi oo yareeyey isu socodka ama xiriirka kuhadlayaasha labadaa qayb lahjadeed (Maay & Maxaatiri).

(Mansuur 2016: 32)

Ibländ också stora skillnader inom Maxaatiri

gabadh	nordväst
gabaj	nordöst
garab	centrum
geber	söder

Maay och Digil har inte /x/ och /c/.

Maxaatiri	xun	xoolo	xabad
Maay/Digil	hun	hoolo	hebed

Maxaatiri	carrab	cir
Maay/Digil	arrab	ir

Skillnader i vokaler

Maxaatiri	geel	weyn	ari	gabar
Maay/Digil	gaal	wiin	eren	geber

Skillnader i konsonanter

Maxaatiri	keen	habeen
Maay/Digil	sheen	hamiin

Fråga 2

2. Vilka språkliga minoritetar som inte tillhör Sam-gruppen har ni hört talas om inom det somaliska språkområdet? På vilken platser finns grupperna? Vilken språkgrupp tillhör språken?

Grupp 2

2 Oromo användas av en relativ stor del av Oromo diaspora i Somalia från 70- talet. Somaali Abow

Grupp 3

Chimwiini bantu - Baraawe, Shabeellada hoose

Baajuuni - bantu- Kismaayo, jubbada hoose

Mushuuguli- bantu- bendar Jadiid, Jamaame, Jubbada hoose

Grupp 5

Af Baraawe (Chimwiini) : Degmada Baraawe qeybo ka mid ah.

Baajuun: Xeebaha Kismayo

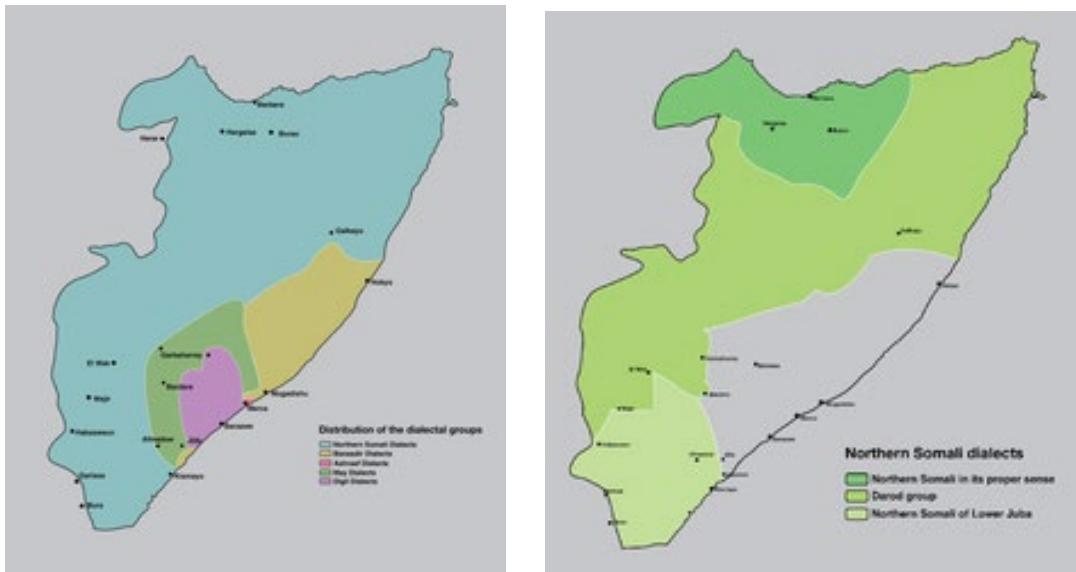
Mushuunguli. Tuulada Bandarjadiid ee Jamaame

Grupp 4

Af Baraawe ama Chimwiini (Degmada Baraawe) språkgrupp : Bantu språk

Af Baajuuni: (Meelo ka mid ah xeebaha Kismaayo) språkgrupp : Bantu språk

Af Mushuunguli: (Tuulada Bandarjadiid oo ku taalla degmada Jamaame) Bantu språk.

Chat

Det blev många intressanta tankar och länkar i chaten så jag har sparat en del av den här:

Jag tycker att Oromo bor i Somalia & Somaliland. de är en stor del av arbetsklassen i Hargeysa och många städer i somalia

Arbetare kan återvända och räknas inte som ett språk som talas i Somalia

Jag menar arbetskraft räknas inte som språk

De är tvåspråkiga. både L1 och L2

Men de är invandrare som har kommit de senaste åren. De flydde olika problem och de ville åka vadare till de Gulf länderna, men det finns Oromo som vi räknar som somaliska invånare som tillhör Somalia.

Arbetsklassen i Hargeysa är Oromo (de är dominerande)

Inte ”dåligt” utan de anser att en boon är ”ohederlig”.

De fattas värderingar såsom tålmod, förlåtande och dylikt.

I kontrast till nasab.

Man diskriminerar därför mot boon som person. Liksom Romer (Zigenare) och Samer i Sverige.

Men också en person som visar brist i dessa egenskaper kan kallas ”Boon” och då är det ”skällsord”.

[https://somalipeople.fandom.com/wiki/Garre_Language_\(Af_Mahaw,_Af-Garre\)](https://somalipeople.fandom.com/wiki/Garre_Language_(Af_Mahaw,_Af-Garre))

https://en.wikipedia.org/wiki/Garre_language

Det finns vissa som säger dhagax shiid.

Dhagax ursprungligen från substantiv. Men även användas som ett verb

Shiid kanske kommer från engelskan 'sheet' i betydelsen av 'lakan'.

Det kan stämma

Radio Rendille

<https://www.youtube.com/@RADIOJANGWANIFM-fo9qe>

Baanadiri är en folkgrupp i Mogadishu och deras utseende skilje åt från andra somalier

Tänker du på somali cad cad?

haa, mahadsanid

Det är inte lämpligt att använda ordet ”Maxaatiri” som är inte något man är överens om.
Bättre att använda North, Central, South...

”Maxaatiri” ska man helst undvika.

Maxatiri är fast språk -Somalistandardsspråk inkluderad Djabouti, Väst Somalia (Ogaden)

Varför? Vad skulle du föreslå?

Maxaatiri har redan etablerad „,

NEJJJJ

Vad menar du alla..?

Har du något annat förslag?

Waqooyi iyo Koonfur

Han har inte bara han vill visa att han har annan åsikt men det är helt okej

därför de gifte sig med varandra Bawaani och Tinni

En guldgruva av Baraawe/Barawani

<https://www.youtube.com/@thebanadirfactor306>

<https://www.youtube.com/watch?v=XkmmRYQ0goI>

Cutubka 3

The division of the Omo-Tana languages and dialects

Omo-Tana languages

Usually divided into

1. Western

These are Elmolo, Dhaasanac and Arbore

2. Bayso

Ehret & Mohamed N. Ali (1984, cited in Banti 2009) include Bayso in the Easter Omo-Tana, rather than giving it an intermediate position between the Western and the Eastern Omo-Tana languages.

According to Banti (2009), Bayso is spoken by some 1.000 fishermen and farmers on the shores and some of the islands of lake Abbayya in southwetern Ethiopia.

3. Eastern

Eastern Omo-Tana languages

Also called **Sam languages** (Heine)

Usually divided into

1. Rendille

2. Boni

also called **Aweera** or **Booni**

3. Somali

Rendille

Boni

or Booni, Aweera

Somali

Often divided into

1. **Maxaatiri / Maxaatidhi**
2. **Maay**

This is, e.g., the division mentioned in **xxx**

Maxaatiri / Maxaatidhi

Also called **Somali Proper** by Mohamed Diriye Abdullahi (2000, cited in Banti 2009)

Used as a cover term for

1. Northern Somali
2. Benaadir

Maay (broad sense)

Sometimes used as a cover term for

1. Maay (in the narrow sense)
2. Digil
3. Ashraaf

Northern Somali

A cover term for the group of sub-dialects spoken in the largest part of the Somali territory, from the far north to the far south.

Spoken in Djibouti, Somaliland and Puntland, eastern and southern Ethiopia, northeastern Kenya and the adjoining regions of southern Somalia west of the Juba river (Banti 2009).

Northern Somali is usually subdivided into four branches:

1. North West Somali dialects
2. North East Somali dialects

3. Central Somali dialects

4. South Somali dialects

North West Somali dialects

North East Somali dialects

Central Somali dialects

Saeed (19xx) has used Central Somali as referring to Maay.

South Somali dialects

Benaadir

A cover term for several sub-dialects: **Xamari, Abgaal, Ajuraan, Galjacal, Bimaal, Degodiya** (Lamberti 1986).

Spoken in Somalia from the southern Mudug region to the left bank of the Shabeelle river until the area of Marka (Banti 2009).

Abgaal

Ajuraan

Galjacal

Xamari

Traditionally spoken by reer Xamar in the Xamarweyne district of Mogadishu (Banti 2009).

Bimaal

Degodiya

Maay (narrow sense)

Also referred to as Jabarti (Reinisch 1904, Tiling 1921-22, 1924-25, Heine 1978, 1982, cited by Banti 2009), Central Somali (Saeed).

A cover term for a few somewhat different sub-dialects: Northern, Eastern, Western, Southern and Flat-land Maay (Lamberti 1986).

Spoken by almost 2.000.000 people (Lewis 2009) in the interriverine area of Somalia from Wanle Weyn to the eastern bank of the Juba River (Ganalee), and in pockets in north-eastern Kenya and, possibly, in southern Ethiopia (Banti 2009)

Digil

Spoken by some 130.000 pastoralists and farmers partly in the same area as Maay, from Baydhabo to the mouth of the Juba river (Banti 2009). Not all members of the Digil clans speak these dialects. Some communities speak Maay (Cabdalla. C. Mansuur 2009: 35, cited by Banti 2009).

A cover term for several quite different dialects, mainly

1. **Jiiddu**, part of whom speak an Oromo dialect.
2. **Tunni**
3. **Dabarre** which may be subdivided into Dabarre and **Iroole**.
4. **Garre**, part of whom speak an Oromo dialect.

(5.) Possibly also **Boni** (see above under Omo-Tana), since it is reported to be closely related to Garre.

Jiiddu

Tunni

Dabarre

Garre

Also called Karre (Tosco).

There seem to be several sub-dialects of Garre, that might be mutually incomprehensible. Some Garre dialects might actually be closer to Oromo, than to Somali. The reported number of speakers of Garre is surprisingly high, over half a million, but few of these seem to live in Somalia. Instead they live in Kenya, and (mainly) in Ethiopia.

Ashraaf

A cover term for at least two distinct subdialects:

1. **Mogadishu Ashraaf**
2. **Marka Ashraaf**

Mogadishu Ashraaf

Traditionally spoken by the reer Xamar in the Shingaanni district of Mogadishu (Banti 2009).

Marka Ashraaf

article by Green

Girirra

Unclear status. Spoken by a small group of framers ans pastoralists near El Käre in southern Oromia, Ethiopia (Banti 2005).

Dube

Conference presentation by

Midgan

Short presentation in the grammar by Kirk

Yibir

Short presentation in the grammar by Kirk

K 3

Giorgio Bantis bidrag till diskussionen om dialekts-indelning är:

A. Han delar till skillnad från Cabdalla Masuurs tvedelning; **Maay iyo Maxaa tiri** som i sin tur har underkategorier. Exempelvis, **Banaadiri räknar han inte under Maxaa tiri.** Banti att underkategorierna i själva verket är självständiga dialekter.

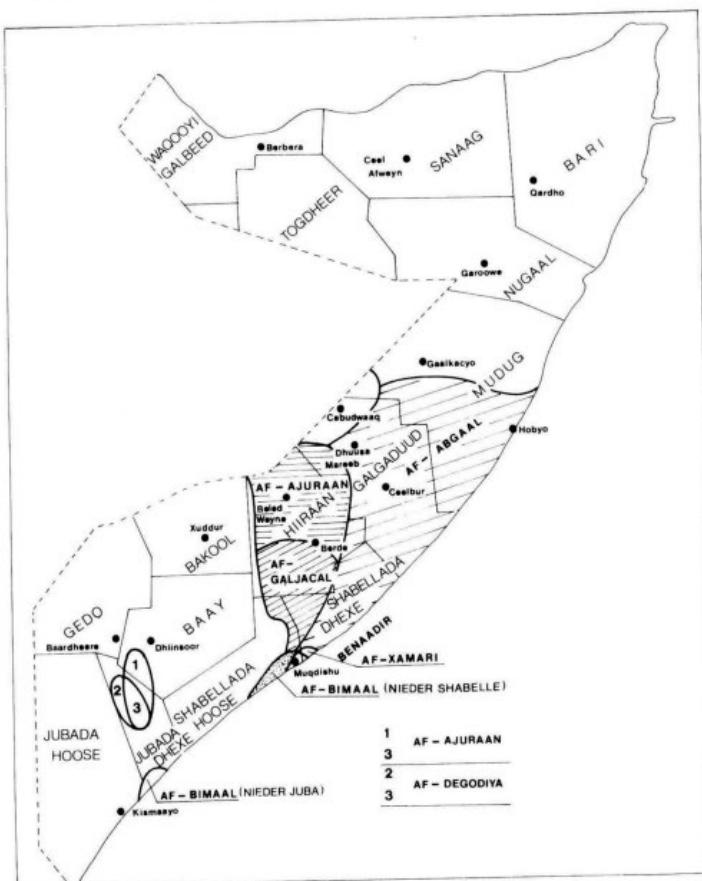
B. Vidare betonar han sociolinguistiska aspekter mer, där han ger exempel på olika områden och grupper i Mogadishu såsom Yibir.

K 5

Goerge Banti har delat somaliska språket i olika dialekter med sina respektiva område som man pratar och han gjort mer detaljerade jämförde med Mansuur.

Ex. Banti har kategoriserat Maxaatiri i två huvud delar, det vill säg norra Somalia dialekt som tals i från Jabuti till norra Kenya och Banadir dialekt från södra Mudug, Shabelle flod till Merka område. Han använder klannamn som dialekt med sina respektiva karta.

Karte 6: Ausbreitung der Benaadir-Dialekte

Map 3 - The Benaadir dialects (from Lamberti 1986)

K 4

Skillnaden är att Banti har delat in de somaliska dialekterna i **tre huvudgrupper**. **Nordliga dialekter** : Denna dialekt talas i norra Somalia, Djibouti, östra och södra Etiopien, nordöstra Kenya. **Benaadir** dialekterna talas från södra Mudug, Shabelle floden till Marka området. **Maay**: Denna dialek talas i sydvästra Somalia, främst i regionerna Bay och Bakool. Maansuur delar in i Maay och Maxaatiri.

K 2

Det finns ingen allmän konsensus om vilka sådana relaterade sorter är. Mohamed Diriye Abdullahi (2000) anser endast som S. egentliga:

(i.a) de **nordliga** dialekterna som talas i Djibouti, nuvarande Somaliland och Puntland, östra och södra Etiopien, nordöstra Kenya och de angränsande regionerna i södra Somalia väster om floden Juba, och

(i.b.) **Benaadir**-dialekterna som talas i Somalia från den södra Mudug-regionen till den vänstra stranden av floden Shabelle fram till området Merka.

(i.c) De så kallade Ashraaf-dialekterna (jfr Moreno 1953-54), talade huvudsakligen för in-grupp kommunikation i flera familjer i Mogadishu, Merka och några mindre ingripande byar;

Vi tycker att fördelningen av områdena är diskutabelt. Södra Mudug till hiiraan regionen kan inkluderas med (i.a) gruppen.

Ehret & Mohamed Nuuh Ali (1984) bortser från Boni, men inkluderar i S.-klustret:

(v.) **Bayso**, talat av ca. 1000 fiskare och bönder vid stränderna och några av öarna i sjön Abbayya i sydvästra Etiopien.

Ett andra, föga känt etiopiskt språk måste läggas till, nämligen:

(vi.) **Girirra**, talat av en liten grupp bönder och pastoralister nära El Käre i våra dagar södra Oromia (jfr Banti 2005)

Namn på dialekter och dialektgrupper

1.) stamnamn: Cerulli ("Isaaq", "Daarood", "Digil"), delvis Moreno ("Daarood", "Digil"), dels Lamberti (som använde sådana namn för mycket), dels Abdirachid Mohamed Ismail (endast för mindre dialekter);

2.) geografiska namn: dels Moreno ("Benaadir"), dels Lamberti ("norra somaliska", "Benaadir"), Ehret & Mohamed Nuuh Ali, Mohamed Diriye Abdullahi, delvis Abdirachid Mohamed Ismail);

3.) **shibboleths**: Somalier för att särskilja Northern och Benaadir Somali vs. Maay, delvis Lamberti ("Maay").

Sociolinguistik och register

I Mogadishu, fram till Siyaad Barres regerings fall 1991, Reer Xamar familjer i Xamarweyne-distriktet talade en märklig variation av södra Benaadir, Reer Xamar i Shingaanni-distriket talade sinsemellan den så kallade Ashraaf dialekt av Mogadishu och med andra samma södra Benaadi-variation som folket i Xamarweyne.

öster om Shingaanni var Cabdulcasiis-distriket huvudsakligen bebott av Majeerteen som talade nordsomaliska, det i de flesta andra distrikten var blandat befolkningen, som huvudsakligen talade olika varianter av Benaadir och norra somaliska

W 2

Vilken information kan ni hitta om de olika minoriteterna som talar bantu-språk? Vilka olika namn förekommer? Var finns de? Hur många är de? Hur har deras situation förändrats historiskt? Ge en kort översikt, men fokusera mest på en av de olika bantu-grupperna. Sök i olika källor. Var noga med att ange källorna i gruppens inlägg.

K 3

Barawaani (**shumiini**), är ett bantu språk, som är kiswahili kereol. Vi hittade bland annat en intervju, med en somalisk vlogg, som intervjuas en talare från det språket, som förklarar att han bara behövde vänja sig vid kiswahili när han har besökt Keyna och behövde inte gå på skolan alls.

<https://www.youtube.com/watch?v=p-uxlspmqdY>

K 5

De olika minoriteterna som talas i Somalia är Chimwiini eller Chimalazi som talas i Brava, Lower Shabelle region, Bajuni or Kibajuni talas vid Kismayo kusten och Mushungulu eller Mushungulu som talas i södra Somalia (translatorswithoutborders.org, 2021). Enligt sidan är det oklart antal mänskor som bor i dessa område.

K 4

Det är tre bantu språk

1. Af Baraawe talas i degmada Baraawe. Befolkningen talar Chimwiini, som är en swahili dialekt.
2. Af Baajuuni talas i xeebaha Kismaayo.
3. Af Mushungulu talas i degmada Jamaame. Språket har cirka 500 000 talare.
https://en.wikipedia.org/wiki/Bantu_languages

K 2

Mushungulu befolkningen bor i Jamaame-distriktet i Nedre Juba längs med

Jubaflodens stränder. Denna befolkningsgrupp anses härstamma från slavar som togs från bland annat Tanzania mellan 200 och 300 för flera år sedan. Mushungulu kvinnor hade liten kontakt med den somaliska befolkningen och hade därefter ett dåligt grepp om somaliska, medan män hade mer kontakt med sina Somaliska grannar och hade därför mycket bättre

kunskap om somaliska. **Mushungulu-befolkingens modersmål är ett bantuspråk** som mest liknar Shamba från Tanzania.

Swahili Lamberti diskuterar två swahilitalande minoriteter i Somalia. Den ena är **Bajuni** in Kismayo och på öarna utanför Kismayos kust, och den andra är den äldsta befolkningsgrupp i staden **Brava (baraawe)**, som talar den swahili-dialekt som somalierna kallar Af-Chimwiini. Bajuni-befolkingens modersmål kallas, enligt Lamberti, Af-Bajuni av somalier och Kibajuni av Bajunis själva. Trots några distinkta ljudvariationer, Kibajuni20 är en Swahili-dialekt som Lamberti hävdar är den äldsta dialekten i Kismayo.

Referens:

Report

(Landinfo. (2011). Somalia: Language situation and dialects)

W 3

Vilken information kan ni hitta om de östliga omo-tana-språkliga varieteter som inte brukar räknas som somaliska dialekter? Vilka olika namn förekommer? Var talas de? Hur många talare finns det? Hur har deras situation förändrats historiskt? Ge en kort översikt, men fokusera mest på ett av de olika språken/varieteterna. Sök i olika källor. Var noga med att ange källorna i gruppens inlägg.

K 3

omo-tana språkgruppen räknas som låglands kushitiska och talas i Djibouti, Etiopie, Somali och Kenya, var flest gruppen finns i Somalia.

A. Vilka olika namn förekommer? Var talas de?

Enligt flera källor (som alla citerar en viss Blenchs (2006) åsikt) är det debatterad huruvida omo-tana ens en gång är et enhetligt språkgrupp och att Blench (2006) pekar ut väst omo-tana som en språkgrupp och kallar resterande som "makro-somali" och enligt vissa källor är det nuvarande namnet omo-tana för det tidigare "makro-somali".

Språk som nämns har dessutom många namn, upp till tiotals namn, men vi väljer första namnet och exkluderar "också känd som-listan".

Daasanac , El Molo och Yaaku samt Arborre. Vidare nämns även The (Western) Omo-Tana / Arboroid språken, afro-asiatisk språk som talas i Etiopien och Kenya. The first three have long been recognized as related; Bender (2020) adds Yaaku, whose classification had been obscure. The El Molo language of Kenya is nearly extinct.

B. Hur många talare finns det? Hur har deras situation förändrats historiskt? Ge en kort översikt,

Det är svårt att få exakta siffror på talare, eller mer information än namn och område som det talas, enligt källorna som vi har konsulterat. Vidare sökning behövs. Enligt många källor så finns det få talare av vissa av dessa språk och vissa riskerar att gå under.

C. men fokusera mest på ett av de olika språken/varieteterna. Sök i olika källor. Var noga med att ange källorna i gruppens inlägg.

In [Cushitic languages](#) ...Such as Konso; and the Omo-Tana group, with languages such as Somali, Rendille, and Boni.

<https://www.britannica.com/topic/Omo-Tana-languages>

K 5

De östliga varianter som [inte har relation med somaliska](#) dialekter [Yaaku \(Mogogodo\)](#) som talas i centrala Kenya Bernd Heine. (1978). Språket har olika namn t.ex. Yakunte, Yiakunte, Yiaku, Mukogodo, Mogogodo, Mukoquodo, Siegu, Yaakua, "Ndorobo. 50 av 250 etniska grupp kvar (www.endangeredlanguages.com

K 4

De östliga Omo-Tana-språkliga varieteterna är en gren av den kushitiska familjen och talas i Etiopien, Djibouti, Somalia och Kenya. Det exakta antalet talare av Omo-Tana-språk är svårt att fastställa. De är [nära besläktade med somaliskan, men det är inte dialekter](#) av somaliska språket eftersom de har en egen [distinkt](#) grammatik, ordförråd och fonologi.

https://en.wikipedia.org/wiki/Omo%20Tana_languages

K 2

1-Galaboid har tre olika språkliga varieteter: [Dasenech, Arbore och Elmolo](#)

[2-Baiso.](#)

Vilka olika namn förekommer? [Macro-somali= Omo-tana.](#)

Galab som innebär allierade mellan Dasenech, Arbore och Elmolo.

Var talas de? Galaboid har tre olika dialekter Dasenech, Arbore och Elmolo.

Hur många talare finns det? Dasenech 48067 Arbore 6850 Elmolo 1104

Hur har deras situation förändrats historiskt?

Ge en kort översikt, men fokusera mest på ett av de olika språken/varieteterna. Sök i olika källor.

Baiso: är ett afroasiatiskt språk som talas i Etiopien, i regionen runt Abayasjön. Det är ett oskrivet språk.

Referens

Giorgio Banti. 2009

Bernd Heine. 1978

<https://academic-accelerator.com/database.>

wikipedia

W 4

Bortsett från Maxaatiri och Benaadiri, vilken information kan ni hitta om de olika varieteter som brukar räknas som somaliska dialekter? Vilka olika namn förekommer? Var talas de? Hur många talare finns det? Hur har deras situation förändrats historiskt? Ge en kort översikt, men fokusera mest på en av de olika varieteterna. Sök i olika källor. Var noga med att ange källorna i gruppens inlägg.

Kx 3

4. Bortsett från Maxaatiri och Benaadiri,

A. Vilken information kan ni hitta om de olika varieteter som brukar räknas som somaliska dialekter?

Somaliska dialekter är förutom maxaatiri och benaadiri Maay, Ashraaf och Digil dialekter

B. Vilka olika namn förekommer? Var talas de? Hur många talare finns det? Hur har deras situation förändrats historiskt?

1- Ashraaf som talas av klaner i Mugadisho, Merka och byar där emellan

2- Maay: Talas av ca 2 miljoner talare i södra Somalia mellan floderna, vissa ställen i Kenya och södra Etiopien.

3- Digil dialekterna talas av 130 000 invånare i Koonfur Galbeed, samma regioner som Maaj. Digil dialketerna består av fem olika dialekter, Tunni, Dabarre, irroole, Garre, och

Jiiddo. Dabarre och Irroole är nära besläktade. Jiiddo talas även i Södra Etiopien, Bale regionen. Garre talas även i Kenya och Etiopien av Oromo.

C. Ge en kort översikt, men fokusera mest på en av de olika varieteterna. Sök i olika källor. Var noga med att ange källorna i gruppens inlägg.

Enligt en talare som finns i videon <https://www.youtube.com/watch?v=p-uxlspmgdY> så är till exempel Tunni en dialekt av Maay dialekten och han menar att man kan förstå varandra men det finns små skillnader vad gäller sättet att uttala sig om saker.

Kx 5

- 1.Ashraaf dialekt talar flera familjer i Mogadishu, Merka och andra små byar.
- 2.Maay dialekter (norra, västra, östra, Flachland, Sūd), 2,000 000 från Wanle Weyn, östern bank av Jubba flodområde, nordöstra Kenya till södra Etiopen.
- 3.Digil dialekter som är Tunni, Dabbare som har två varianter Dabbare och Irroole, Garre som också har en dialekt liknat oromo, **Jiiddu som har också koppling till oromo**, enligt Banti.
- 4.Boni: Den andra varianter som **räknas somaliskan** är Boni dialekt som talas i liten del i södra Somalia till östra bank av Tana Flod i södra Kenya. Boni kalas också Tosco och talas 8000 människor.
- 5.Rendile talas ca 3500 i mellan Marsabit och Lake Turkana i norra Kenya.

Kx 4

Banti (2009) nämner att Maay dialekten har cirka 2 miljoner talare och att dialekten talas i wanlaweyn och kring floderna. Digil dialekten talas i mindre områden inom Maay området. Den tunnidialekt talas i Diinsoor, Baraawe och Jilib. Dabarre dialekten används främst i Diinsoor, Qansax Dheere och längs floderna. Garre dialekten talas Baydhabo, Diinsoor, Buur Hakaba och Qoryooley. Maadhati talas i Marka och Shangaani.

Kx 2

Somaliska dialekter

1. **Ashraaf dialects:** De bor i Jilib, marka iyo muqdisho.
2. **Maay dialects:** De bor i Bay, Bakool, Shabeellada hoose iyo Jubbada dhexe. Maay talare är ca 2.000.000 person (cf. Lewis 2009).

Enligt wikipedia Maay talas huvudsakligen av Digil och Mirifle.

Digil-dialekter:

- Tunni
- Dabarre: dialekten består av två varianter, den första anses vara den original Af-Dabarre av Dabarre-klanen och Af-Oroole talat av medlemmarna i klanen Oroole.
- Garre: en del av den som talar en sydlig Oromo-dialekt.
- Jiiddu; Jiiddu från tidigare Bale i nuvarande Oromia (Etiopien) talar Oromo.

Digil dialekter talare är ca 130 000 person.

Minority languages

Arabiska (ny invandring, flyktingar?)

Oromo

Mushunguli

Bajuuni

Afka Barawaaniga (ChiMwiini)

I Barawe (eng. Brava) talas idag mest somaliska. I äldre tider talades mest Swahili. Swahili-dialekten i Brava kallas på engelska Bravanese eller Chimwiini, men i dag är denna inte längre dominerande på något sätt, utan snarare marginaliserad.

https://en.wikipedia.org/wiki/Bravanese_people

https://en.wikipedia.org/wiki/Bravanese_dialect

<https://www.refworld.org/docid/51e4f9aa4.html>

<https://theatm.org/news/radio-barawe-hits-airwaves-after-order-to-shutdown-from-local-authorities/>

Diskussion

Omar-Khadar Mohamed

Ha la iska jiro isticmaalka ereyga "maxaatiri"!

Marka koowaad, ereygu ma aha mid ay isticmaaleen aqoonyahannadii hore ee af Soomaaliga wax ka qoray iyo kuwa immika wax ka qoraa. Waa erey ku kooban Mansuur.

Marka labaad, ma aha erey ay Soomaalidu wada taqaanno, kumana jiro buugaagtii af Soomaaliga ee dugsiyada waxbarashada.

Marka saddexaad, af-bulsho(sociolinguistically) ahaan ayuu ereygu u qalloocaa: "maxaatiri" waxa ka dhex muuqata qalqallafsanaan iyo cay.

Af Soomaaligu waa af Soomaali, af Maaygunu waa af Maay. Waxa jira af Soomaali iyo af Maay. Haddii dadka af Maayga ku hadlaa yidhaahdaan Maaygu waa af Soomaali; markaa waxa jira uun af Soomaali keli ah.

Ereybixinta la isticmaalayo marka af Soomaaliga la sii qeybqeybinayana ha noqoto mid ku salaysan ereybixintii ay isticmaaleen aqoonyahannadii hore iyo kuwa immika ee af Soomaaliga wax ka qoray, sida **Af Soomaaliga Waqooyiga(Northern Somali dialect), af Soomaaliga Gobollada Dhewe(Central Somali dialect), af Soomaaliga Koonfurta(Southern Somali dialect) iyo af Soomaaliga Gobolka Banaadir(Banaadir Somali dialect).**

Hase la iska jiro isticmaalka ereyga "maxaatiri"!

Ereybixinta ay isticmaaleen aqoonyahannadii hore qudheeda ha loo fiirsado macnaheeda, tusaale ahaan

marka la yidhaa **af Soomaaliga Waqooyiga ee Asalka ah(Northern Somali in Proper Sense)**, waxa laga hadlayaa uun Somaliland iyo deegaanno yar oo kaga xeeran xagga Itoobiya iyo xagga Jabuuti, marka se la yidhaa **af Soomaaliga Waqooyiga ee Guud(Northern Somali dialect)**, waxa laga hadlayaa deegaanno sii baahsan oo gaadhaya ilaa Kiiniya.

Ugu danbeyntii,

marka Soomaalidu qaab dabacsan(informal) ay u yidhaahdaan **af Soomaaliga Waqooyiga(Northern Somali)**, waxay u jeedaan uun **af Soomaaliga Waqooyiga ee Asalka ah(Northern Somali in Proper Sense) ≈ Somaliland.**

Ahmed Abdulqaadir Sheikh

Salaan walaal! Waxaa fiicnaan lahayd in aad soo raacisid ereybixinta ay aqoonyannada adeegsadeen iyo raadraacooda. Waxaa hadalkaaga loo fahmayaa in ay aqoonyahannadu ka midaysanyihiin adeegsiga ereybixinta, balse sidaas in aysan ahayn ayaan filayaa.

Bulshada Soomaaliyeed dhexdeeda magacyo kala duwan ayaa lagu cabbira kala duwanaansha afafka iyo dadka, halka aqoonyahannada Soomaali ha ahaato ama dad kale ay isku dayaan in ay adeegsadaan ereybixino. Mararka qaar aan micno u samayn dadka caadiga ah oo xitaa ay dhexdooda isku diidaan.

Af maxaatiri adiga waad diidday, anna waxaan la yaabaa sida ay aqoonyahannada u adeegsadaan ereyga af Banaadir (benaadir) oo aad uga duwan sida aan u adeegsado af banaadiri. In aadan ku raacsanayn waa ok, laakin hala iska jiro in lala duldhigo waxay u baahan tahay starkare argument.

Ereyda kore ee aad modoobaysa waa sida Lamberti (1986) u adeegsaday oo ka duwan sida ay aqoonyahanno kale ay yeeleen, tusaale ahaan (Ehret iyo Mohamed Nuux 1983). Saeed (1982) iyo Biber (1982) waxay adeegsadeen *Central Somali* sida cinwaankooda ka muuqata waxayna ula jeedaan af Maay. Aqoonyahanna iyo aqoontuba si bay wax u cabbiraan, bulshada, maamullada iyo siyaasadahana siyaabo kale.

Ehret, Christopher, and Mohamed Nuux Cali. *Soomaali Classification*. 1983.

arcadia.sba.uniroma3.it, <https://arcadia.sba.uniroma3.it/handle/2307/2556>

Biber, Douglas. *Accent in the Central Somali Nominal System*. 1982. *arcadia.sba.uniroma3.it*, <https://arcadia.sba.uniroma3.it/handle/2307/5281>.

Saeed, John Ibrahim. *Central Somali. A Grammatical Outline*. Oct. 1982.

arcadia.sba.uniroma3.it, <https://arcadia.sba.uniroma3.it/handle/2307/933>.

Omar-Khadar Mohamed

Haddii aynu dib ugu noqonno qoraalladdii tirada badnaa ee aynu ku akhrinay "Somalisk språkhistoria" ee 1800–1960:kii – oo aasaas u ahaa buugaagtii dugsiyada waxbarashada; dhammaantood waxa ka dhess muuqday ereybixinno afeed oo ku salaysan Juquraafiga dadka iyo deegaannada Soomaalida: af Soomaaliga Waqooyiga, Koonfurta, Bariga iyo Galbeedka. Aqoonyahannada danbe ee Lamberti iyo Saeedna, waxay ka dabqaateen uun kuwaa hore. Haa waa la ogyahay inay yara kala duwan tahay qaabka ay ereybixinta u isticmaaleen laakin salka ay ka duullayeen wuxu ahaa Juquraafiga: waxana jirtay sabab ay sidaa u doorbideen:

Aynu tusaale u soo qaadanno Lamberti: markuu Lamberti ka hadlayo in af Soomaaliga Waqooyi(Northern Somali) lagaga hadlo min Kiiniya ilaa Boosaaso, macneheedu ma aha Kiiniya iyo Boosaaso waa Waqooyi(Kiiniya waa Koonfur, Boosaasona waa Bari), laakiin wuxu muujinayaa uun in ay xidhiidh iyo kala duwanaansho labadaba la leeyihiin af Soomaaliga Waqooyi ee Asalka ah(Northern Somali in its Proper Sense).

Marka laga hadlayo af-bulshaynta iyo lahjadaynta afafka(dialectology and sociolinguistics), waa in diiradda marqudha la wada saaraa asalka, isku-mid-ahaanshaha iyo kala-duwanaanshaha lahjadaha.

Haddii af Soomaaliga Waqooyi(Northern Somali) uu Mansuur ku sheegay "maxaatiri", muxuu ku sheegay af Soomaaliga Waqooyi ee Asalka ah(Northern Somali in its Proper Sense)? Wax xidhiidhase ma ka dhexeysiiyay?

Mohamed Ahmed Osman

Cumar Khadar muu keenin wax cadayn ah oo ku saabsan waydiinta Axmed.
Malahaa Cumar waxa gudcur ku soo bandhigaya eray bixin undan u hayn wax spoon sax ah.
Gobolada ma jiro wax la Yiraahdo Afguriga waqooyi meelna kuma arag.
Waqooyi baan ahay Lahjad ahaan welise ma maqan Lahjad Waqooyi wax loogu eray bixiyay.
Jigjiga , Dhgax Buur, Jabuuti ma Waqooyi baa ?
Cumar kala saar aqoonta Akadeemiyadda Siyaasadaha dhashsy wixii ka danbeeyay 1991.

Mohamed Ahmed Osman

Malahaa adigu iska jir cadayn la'aanta aad doonayso in aad xigasho la'aan ku hirgeliso Eray bixin aan ku fadhiiyin "baadhish" aqooneed.
Axmed si fiican buu kuugu jawaab celiyay. Maadse hilin cadayn jawaabeed leh qoraal qoran.
Malahaa dawlad goboleed basd u raadinaysaa Afguri u gaara.
Maxaatiri/dhi waa Afguri lagaga hadlo
Jigjiga
Dhagaxbuur
Qabridahar
Jabuuti
Waqooyi Galbeed
Sool
Sanaag
Togdheer
Wardheer
Dirirdhaba.
Maanta May dhallan ee waa Sooyaaö leh baadhitaan aqooneed.
Jawaabta Axmed way sugar tahay.

Omar-Khadar Mohamed

Maxamed!, Axmed Sheikh muu soo bandhigin wax "reference" ah oo caddaynaya in ereyga "maxaatiri" yahay erey ay aqoonyahannadii hore isticmaaleen, wuxu sheegay uun in ereybixita Juquraafiga ku salaysan – Waqooyi, Koonfur, Bari, Galbeed – mar marka qaar ay siyaabo kala duwan u isticmaaleen aqoonyahannadu.

Omar-Khadar Mohamed

”Af-guri”: ma guri baa lagaga hadlaa mise geyi?

Ereybixinta lahjad waxay toos ugu dhigantaa ”dialect”. Lahjad waa ereybixin soojireen ah, hirgashay, Soomaalida oo dhammina wada taqaanno. Lahjadda guri laga gama hadlo ee waxa lagaga hadlaa gobollo iyo geyi – macnaha lahjaddu waa kaa!

Sidaa awgeed; **aynu iska jirno isticmaalka ereyga ”af-guri”** sababta oo ah:

- ma aha ereybixin ay Soomaalidu wada taqaanno
- macno ahaan ayuu ereygu u qalloocaa: ma jirto lahjad hal guri lagaga hadlaa!
- iyadoo ay ereybixin sugani jirto, lama oggola abuuridda ereybixin cusub – waa xeerka ereybixinta!

Maxaatiri nämns i konstitutionen och av flera olika författare, ofta som ett **samlingsbegrepp** för Northern Somali dialects + Benaadir dialects och i motsats till Maay

Banti says that Northern Somali + Benaadir dialects are commonly referred to as Af Mahaatiri (sic!)

Casharka 4

Fråga 1.

Hur delar Marcello Lambertis in de somaliska dialekterna? Vilka namn använder han?

Grupp 5

Han delar i somaliska dialekter i sex olika dialektgrupper och de är:

1. Norra somalisk dialekt som talas över hela norra Somalia vid gränsen av Mudug region och västra Somalia. Den talas också gränsen av Etiopien, Bakol, Gedo och lägre Jubba region. 60% av somalier talar norra dialekt och det är den officiella dialekten i landet.
2. Benaadir dialekt talas längs den mellersta delen av den östra kusten i Somalia, den är heterogen och det finns flera konkurrerande former. ungefär från Mogadishu till Hobyo och inåt landet till Beledweyne.
3. Ashraaf dialekter delas i två grupper, dvs Shangaani i Mugadishu och lägre Shabelle till exempel i Marka.
4. May dialekt talas i Bakol, Gedo, Baay, mellersta Jubba, lägre Jubba och distriktet av Jamaame.
5. Digil dialekt är en av de mest heterogena dialektgrupperna.

- A. Tunni i Diinsoor distrikt, Barawe och Jilib och den är påverkad av May dialekt.
- B. Dabarre dialekt talas i Qansaxdheere, Diinsoor och mellersta Jubba, vid Jubba floden. Den delas i två mindre grupper, Dabbare som talas Dabarre grupp och Orole som talas i Bu'aale och Jilib och den är homogen dialekt.
- C. Garre dialekt talas i Baydhabo, Diinsoor, Buurhakabo och Qoryooley. Den är mest av heterogena dialekter.
- D. Jiido dialekt talas i Qoryooley, Diinsoor Jilib och Buurhakabo.

OBS: Marcello Lambertini anser att Jiido dialekt kan bli den sjätte dialekt av somaliskan.

Grupp 2

A) Norra Somalias Dialekten (Nsom): som tillförser somaliska officiell språket.

B) Benaadir Dialekter (Ben) som talas längs södra kusten av Somalia.

- c) Ashraaf Dialekter (Ash.) som talas endast Benadir regionen.
- D) May dialekter som är de vanliga kommunikations språk i övre Shabelle, av nedre Shabelle och partiellt av nedre Jubba.
- E) Digil Dialekter är splittrat över alla området där May dialekt är talta.

GRUPP-2B.1

Lamberti nämner att det finns fem somaliska dialekter:

1. De nordliga somaliska dialekterna, vilket är den officiella dialekten för landet.
2. Banaadir dialekten, talas längst kusten i södra Somalia.
3. Ashraaf dialekten, den här dialekten talas endast Shangaani distrikten i Mogadishu och Merka
4. Maay dialekten, talas i övre och nedre Jubba samt nedre Shabeelle.
5. Digil dialekterna: den här gruppen består av Af-Tunni, Af-Dabarre, Af-Garre och kanske Af-Jiiddu som enligt Lamberti skulle kunna klassificeras som den sjätte dialekten.

Grupp 3.1

Han delar i 5 (6) delar (grupper):

1) Northern Somali dialects

North somali dialects: 60 % av hela somalier talar nordsomalisk dialekt. Det är författarnas och skolans dialekt. Det talas också från norr till nedre Juba.

2) The Benaadir dialects

Banaadir talas längs kusten i södra Somalia. Den har 5 underdialekter som är af-Abgaal, Af-juran, af-gaaljacal, af-xamari och af-bimaal.

3) The ashraaf dialects

Ashraaf-dialekterna talas vid kusten i södra Somalia. Den har 2 subdialekter som är Af-shingaani (runt Mugdisho) och Ashraaf av lägre Shebelle (distriktet av Merka).

4) The Maay dialects

Maay-dialekterna talas i regionen Bakool, Gedo, Baay, Middle Juba, Lower Shabelle och distriktet Jamaame (Lower Juba).

5) The digil dialects

Digil-dialekterna har 4 subdialekter som är af-Tunni(tres proche du Maay), af-Dabarre har två subdialekter 1) Dabarre, 2) af-Oroole), 3) af-Garre (liknar af-Boni du Kenya) och 4) af Jiddu .

Fråga 2.

Hur överensstämmer eller skiljer sig Lambertis indelning och namn från Abdalla Mansuur och Giorgio Banti?

Grupp 5.2

Abdalla Mansuur : Maxaatiri, Banaadir, Maay, Digil, Maadhati

George Banti: Maxaatiri, Banaadir, Ashraaf, Maay, Digil, Boni och Rendile

Marcello Lamberti: Norra somalisk dialekt, Benaadir dialekt, Ashraaf dialekter, May dialekt och Digil dialekt

De överensstämmer med dialekterna: Maxaatiri/ NSom, Benaadir, May, Digil och Ashraaf/Maadhati.

Mansuur och Lamberti har nästan samma antal dialekter medan Banti har två mer varianter i somaliska dialekter, dvs Boni och Rendile.

Mansuur och Maxaatiri term medan Banti och Lamberti använder ordet Nordliga somaliska dialekt (NSom).

Banti och Lamberti använder Maxaatiri och menar Nordliga + Benaadir tillsammans

När det gäller Ashraaf dialekten använder Mansuur istället Maadhati i Ashraaf dialekt medan Banti och Lamberti använder Ashraaf dialekt.

Grupp 2.2

Mansuurs- indelningen verkar mer detaljerade jämfört med Lambertis.

- A. Maxaatiri dialekter som består av 10 olika underdialekter. Man talas i hela Somalia förutom område mellan de två floderna.
- B. May dialekter som består av 5 olika dialekter och som talas i område mellan två floderna.
- C). Maadhati/ Ashraaf dialekter som talas av Shangaani och Merca.
- D) Lahjad Beeleedyo som talas av 8 klaner som kan delas i två stor grupper:

1. Digil dialekter;
- 2: Jacbur Dialketer som talas av 3 klaner.

Giorgio Banti likner Mansuurs indelning:

- a) Maxaatiri dialekter
- b) Banaadir dialekter
- c) Ashraaf dialekter
- d) May dialekter som innehåller många olika små dialekter som har genetiska relation med May.

Grupp 2b.2

Skillnaden är att Lamberti har delat in de somaliska dialekterna i fem grupper. Lambertis indelning och namngivning på dialekterna överensstämmer med Banti, de båda nämner att det finns nordliga dialekter, Banaadir dialekter, Digil dialekter och Maay dialekter.

Maansuur delar in dialekterna i två huvudgrupper; Maay och Maxaatiri.

Grupp 3.2

Lambertis indelning är mer detaljera.

Lamberti tar upp minoritetsspråk inom somaliska republiken.

Oromo, swahili, mushungulu och af-boon

När det gäller somaliska dialekterna skriver han

Northern somali dialekterna (NSom) officiella språket
supply the official language

Banaadir dialekterna längst södra kusten nära Mogadishu

Asharaaf dialekterna som finns bara i Shangaani distriktet i Mogadishu

May dialekterna som finns i gamla Jubbada sare och Shabellaha hoose speciellt Shabelle

Digil dialekterna där ibland af-tunni, af-dabarre, af-garre och troligen af-jiiddu också

Typiska kännetecken för de olika dialekterna

Den nordliga dialektgruppen

Nordvästliga dialekter

Vissa språkdrag är typiska bara för dessa dialekter och saknas i praktiskt taget alla andra dialekter.

LJUD

V+/dh/
yidhi, tidhi (yiri, tiri)
gabadh (garab)
konsonant+/dh/

medan många dialekter har **gabdho**, dvs.

PRONOMEN

Skillnad mellan exkludernade och inkluderande pronomen i 1pl.

EXKLUDERANDE INKLUDERANDE

annaga	innaga
na	ina
kaayaga	keenna
taayada	teenna
kuwayaga	kuweenna

Nordostliga och Centrala dialekter (Darood)

/j/ uttalas som tonlöst [ɿ]

Sydliga dialekter

Enligt Lamberti talades Banaadir-dialekter i de syldiga områdena innan talare av nordsomaliska dialekter invandrade till området. Vissa detaljer från Banaadir-dialekterna har bevarats, men idag domineras de nordliga dialekterna även i söder.

obestämt pronomens och ändelser

koo, too, kuwoo ninkoo

NEGATIVT ENKELT PRESENS

1SG **ma keeni** (ma aan keeno)

REDUCERADE VERBFORMER

i stället används konjunktiv

anigaa keeno (anigaa keena)

3msg:

isaga

ussuga

3pl:

iyaga

uyu-kka

Banaadir-dialekter

Nordliga af Abgaal (Dhussamareeb, Ceelbuur, Hobyo)

af Ajuraan (Beledweyne)

af Gaaljacal (Buulo Berde, Jalalaqsi, Jowhar)

Sydliga af Xamari

af Bimaal

PLURAL

-yaal, -oyin, -oshin

No.Ban. So.Ban.

samaŋ, samo, sano **sanyaal** (sanan)

Xa.

naagooshiŋ (naago)

POSSESSIVES

1PL

No.Ben. Xa. Bi.

keena/kayna **kaanyo** **kaanya** (keenna)
miniŋkaanyo **miniŋkaanyo** (guryaheenna)

Xa. usually applies the shorter forms only

Xa. Bi.

miniŋkeed **miniŋkeeda, minaŋkeeda** (guryaheeda)

Reducerade verbformer

Reducerade former förekommer, men konjunktiv används också i deras ställe.

adigaa dira (adiga dira)

adigaa dirta

adigaa dirto

adigaa diro

PROGRESSIVA FORMER

2 och 3 konjugationen saknar infinitivens -n- och har i ställer -h-

jebihaa (< jebi hayaa) (jebinayaa < jebin hayaa)

imaahee (< imaa haysaa) (imanaysaa < iman haysaa)

Ben: Biyaha aas dhamey. Waa ni arkey.

Ben/Xa/Bi: waa keen-ooyaa (s.167-173)

Ben/Aj: miis-kaadii

Ben/Xa: minin-kaano, BI:mininkaana

Ben/Bi: mininkeed-a/minan-keed-a

Ben/Bi-ending:-i,-ti,-ni, waa i-idili

(s.167-173)

Ben/Ab: Ussugi- nin dheer-oow yahey.

Ben/Ab: waa rab-yaa, waa rab-yey (s.167-173)

Ben: waa keen-aa, waa keen-ee

Ben: Ma keen-i (s.167-173)

Ben: Jebi-,- imaa

Ben/Xa: Waa t-uwaad-aa, Waa y-uwaad-aa.

(s.167-173)

Ben: Ha siiy-aano (s.167-173)

Ben/Aj: ad-aa fiican

Ben: nin dheer yaas yahey (s.167-173)

Ashraaf

Ashraaf-dialektgruppen (Ash.)

som talas endast Benadir regionen. De består av två dialekter undergrupper:

a) Ashraaf i Mogadishu (Af-shangani) = Mo.Ash.

b) Ashraaf i Marka (Shabeelle Hoose) = Ma.Ash.

SPECIELLA LJUD

[ŋ] verkar vara en allofon av /n/ som förekommer sist i ord samt före /k/ och /g/

/ly/ verkar vara ett fonem

Ma. **us gelyi** (wuu galay)

/ch/ [tʃ] verkar vara ett fonem som uppstått genom en ljudförändring från /d/+/y/

Ma. **us imaachi** (wuu yimid)

LJUDREGLER

INGEN FÖRÄNDRING

/xt/	maskaxta	(maskaxda, */xt/ → /xd/)
/lt/	walaaltey	(walaashay, */lt/ → /sh/)
/ish/+V	isha	(iyada, */ish/ → /iy/ före vokal)
	Aŋ su siishi	(Waan siiyay isaga)

GENUS

All substantiv som slutar på en vokal är feminina

diwita (dibiga)

PLURAL

(alla??) Plural bildas med suffix **-aay**.

naagaay (naago)

Alla pluralformer tar den bestämda artikeln **-ta**.

naagaayta (naagaha)

PERSONLIGA PRONOMEN

	SUBJEKT	OBJEKT
1SG	aŋ	
2SG	at	
3SM	us	su
3SF	ish (isha)	sa
1PL	anuuŋ	
2PL	asiinj	
3PL	ishooŋ	

su dil (isaga dil)
sa dil (iyada dil)

ENKELT PRETERITUM

1SG		
2SG		
3SM	-yi	us dhikyi (wuu qoray [dhigay??])
3SF		
1PL		
2PL		
3PL		

INFINITIV

Det finns inga infinitivformer i deras ställe används konjunktiven.

FOKUSPARTIKLAR

Det finns varken fokuspartiklar eller skillnad mellan restriktiva och omfattande paradigm och utdragna verbala former .

De två **Ash.** undergrupper skiljer sig från varandra i vissa avseenden, **Shi.** skiljer sig från **Ash.** av Shabeellada hoose (marka).

av bland annat följande funktioner:

- progressiva former bildas med hjälp av infixen —yaaw/ -iiw/ - eew enligt respektive typ av konjugation,**Shi:T.ex aŋ fur-yaaw-a-** (jag öppnar), **aŋ kar-iiw-a** (jag lagar mat), **ag jiif -eew-a** (jag sover).
- Det presens slutet av 2.sg. i den positiva konjugationen är -tid (VS. Ash. av Marka är -te).**Shi:T.ex at keen-tid** (du tar med det).

VS. Me:

T.ex **at keenaa-te.**

- Det finns lexikaliska skillnader som:

Shi:

T.ex **Kooy** (att komma)

VS Me:

imaad

joog (att stanna)

roog

widay (vän)

akhwaan

- The verb "to be" has only one form for all persons in the past tense.

MUQDISHO MARKA

aŋ ahay	aŋ ahay	(waan ahaa)
at ahat	at ahay	(waad ahayd)
anuuŋ ahaj	anuuŋ ahay	(waan ahayn)

Shi:

.

- The vowel of the definite article is —e (vs, Shi. -a)Me:

Nin-ke (nin)

Naak-te (naag)

Shi:

Nin-ka

Naak-ta

- The vowel of the suffix for the deixis of proximity is —o—
(vs. Shi. -a)
Me:

Naaktakon

Shi:

Naaktakan

Ash: us-dik-yi

Ash/Shi: aŋ fur-yaaw-a. aŋkar-iiw-a.

aŋ jiif-eew-a.

Ash/me: an keeni-dee (s.174-177)

ash/Me: aŋ ahay, at ahay, anuuŋ ahay

Ash/shi: aŋ̥ ahay, at ahat, anuuŋ̥ ahan (s.174-177)

Ash/shi: naag-aay i suffix form.

Ash/shi: alla plural form är feminin: naagaay-ta

Ash/Shi: at keen-tid, at keenaa-tid, kooy, joog, widey

Ash/Me: at keenee-te, at keenidee-te, imaad, roog, akhwaan

Ash/Me: niŋ̥-ke, naak-te

Ash/shi: niŋ̥-ka, naak-ta (s.174-177)

Ash/Me: naaktakoŋ̥

Ash/Shi: naaktakaŋ̥ (s.174-177)

Maay

May dialekter: som är de vanliga medium av övre Shabelle, av nedre Shabelle och partiellt av nedre Jubba.

Några av de mest slående särdragena hos majdialekterna är:

no c or x

1- there is a vowel phoneme Θ (vs. Mat. and Ash. have no a) ;

2- there are no pharyngeal g at all (vs. Mat. and Ash. have at least a devoiced pharyngeal fricative (X) .

3- L+T = ll, weel- + t = **weelli** (waad samaysay).

4- H+T= tt, bah- +ti = **batti** (waad baxaday).

5- H+N = nn, bah-+ni = **banni** (waan baxnay)

6- All plural are masculines.

7- The plural of the possessive and demonstrative pronouns are formed prefixing the demonstrative **haan (i)** to the respective adjectives.

t.ex **haan -aas** (de där), **haan (i)- key** (min).

8- The endings of the 2. sg. and 1 . pl. of the present are **-aasΘ** and **-aanΘ**, t.ex **fad-aasa** (du vill), **fad-aana** (vi vill).

9- The ending of the 2. sg. of the imperative of the reflexive conjugation is **-oy**, t.ex **jiif-oy** (jiifsanaya. Mat)

10. in the heraldic constructions the verb takes prolonged forms, which are typical for these dialects, i e. -ee/ -aa (in the present) and —ey/—aa (in the past)

t.ex **fadaan—ee beeso** (jag behöver pengar).

h+n=nn banni vi gick

Fad-aase du vill

Fad-aane vi vill

Jii-fow sov!

May-fadaan-ee beesa vi vil du pegar

May: weel+ti= weelli, bah+ti= batti, bah+ni= banni (s.177-180)

May: fad-aasə, fad-aanə (s.177-180)

May: may fadaan-ee beesə (s.177-180)

May: haan-i, haa-naas, haan-i-key (s.177-180)

May: jiif-oy, sheen-ə (s.177-180)

May: fad-ow (s.177-180)

Digil

Digil Dialekter är splittrat över alla området där May dialekt är talta.

The most striking peculiarities, which justify referring to **Tu.**, **Dab.**, **Gr.** and **Ji.** as a single dialectal group (the digil group).

2- pluraler bildas med hjälp av suffixen **-Θ, -yΘ, och -tΘ** (**Ji. dhΘ**), t.ex Tu. /Gr. **min-ta** (guryo. Mat), Ji. **min-dha**.

3- Artikelns suffixation uttrycks genom förlängningen av ordet slutvokal.

Tu./Dab.: t.ex **luga** (lugo Mat.), **lugoo** (lugaha, Mat.)

Gr. **minta** (guryo.Mat.), **mintaa** (guryaha, Mat.)

Ji. **eldhe** (indho. Mat), **eldhaa** (indhaha, Mat.)

4- possessiva pronomen 2. pl. är -**Өsen**

Tu. / Dab. t.ex **walaal-ka-sen** (your brother).

Ji.- t.ex **ii-da-sen** (your mother)

6- Den negativa preteritum bildas med ändelsen -**nӨ** (like in May.)

Tu. / Dab. t.ex **mekooy-na** (jag kom inte).

7- Infinitivformen motsvarar verbalstammen. Gr. t.ex **keen**, Tu. / Dab. **sheen**.

8- Det verbala substantivet bildas med ändelsen —**aal**.

Ji. t.ex **jam-aal** (the fact of wanting).

Tu. / Gr. **fed-aal**.

9- Futurum och presens uttrycks genom införandet av det imperfektiva preverbet -**sӨ**

Tu. / Dab. t.ex **sa sheena**. Gr. **was keen** (jag hämtar det. jag kommer ta med det).

Dig/Tun: walaal+tiit= walaashiit/Ji.

Dig/Tun: dheh-tə= dhettə

Dig/Tun: bah+nə= Bannə

Dig/Dab: beedi

Dig/Gar: bah+tə= wa bahtə

Dig/Gar: keen+tə= keennə (s.180-187)

NSom: diid=tiid, gal=kal,

jilib=shilib(bokstäverna dgj blir tksh i garre dialekt.

Dig/Dab: jab-as (s.180-187)

sheeg-aayə, sheeg-aaytə

Dig/Tun: sheeg-ə- də

Dig/Tun: adə sheen-dittə

Dig/Dab: idə sheen-katti

Dig/Dab: meesə fed-aa beesədə (s.180-187)

Dig/Tun-Dab: -sə sheen--ə

Dig/Gar: wəs (wə sə)-keenə

Dg/Tun: sə sheenə

Dig/Gar: wəs keen-in̩

Dig/Gar: wə keen-aal-hheya

Dig/Gar: wa keen̩-sheertə (s.180-187)

Dig/Tun: i sheeg (s.180-187)

Dig/Tun: Ali may sə fed-e beesə

Dig/Tu: min -tə, min-dhə/Ji

Dig/Dab: harte> hartaa

Dig/dab: sheenow

Dig/Gar: laŋ-o=laŋ-k-oo (s.180-187)

Dig/Dab: Hali-kəseŋ

Dig/Dab: innə sheenow-heeshə (s.180-187)

Dig/Tun-dab: walaal-kə-sen

Dig/Ji: ii-də-sen

Dig/Tun-Dab: min̩-k-oo,

Dig/Garr: miŋ-oo

Dig/Gar: miŋ-ah

Dig/Gar: kun-ah (s.180-187)

Dig/Dab:unnə iskii gorannə

Dig/Dab: Ali sə siŋ kassə

Dig/Gar: Ali wəs karadə (s.180-187)

Dig/Tu-Dab: sheen̩, **Gar:** keen̩

Dig/Gar: kar-adhaha

Dig/Ji-jam-aal, Tun-Dab-: fed-aal

Dig-Tun-Dab: ma kooy-nə

Dig/Dab: ussə iŋ kooyŋə (s.180-187)

Jiiddu

Somali Dialekt variant av Jiido

1	Pharyngeal phonemes		
2	Diffrerent fonemes	l+t=lt	dhal+tey= issə dhaltey
4	Progressive endeing	ook-,oot= to come	jam-ooku
	past tens	aab(to bring), -aw(tobe) 2.pl-ta , -aal-, -heesh	shin-away gow-ta
	present tens	1sg.3msg -aashə	aamenet-ta
	verbal noun/auxiliary	2sg/3fsg -aashtə 1pl.-aashnə	anə aam-aal heeshə = (i am eating) anə aam-aashə
5	reflexverb	-adh	anə dhaltey
	imperative	-ə 2sg, -en	aam-ə pl. aam-en
6	plural suffix	-adhə	min-adhə
7	Demonstrative/possessive /plural	haar-	haar-əkaakə
8	Article subject case		
9	Pronom 3 m. sg	-hoom, -toom	min hoom namaa toom
10	Object pronom 2.pl	essen, assoo, essaa	Ali essaa hasni
1	artikels		weesə weesaa
12	The infinitives	<u>1sg/3msg -(e)ni</u>	
	future and habitual present	<u>2sg/3fsg</u> <u>-(e)nettə</u> -1pl-(e)- -nen 2pl. (e) netta 3pl.(e)- -niya	aan-nia (they will eat)

	past tens	-aaley, -aatey, -aaney, -aatin - aalin	aam-aaley I use to eat
13	Subject marker		
14	The negation of the jussive is Negative preterit	3 person -is 3msg-tis 3fsg-aas 3pl-anəy 3msg-tə ney 3fsg-anə et -əb -1sg/3msg- -teb-2sg/3fsg- -neb-1pl. -tab-2pl -ab-3pl	forsh -is forsh-anəy mə jam-təb (You did not want it)
	negative present	-e-nimiir (1sg/3sg) -nimiit 2sg/3fsg. e-nimiin 1pl. e-nimiita 2pl	aam-enimiir(I don't eat it)

		e-nimiira 3pl -is suffix -uu/-ee	y-is dhu (go to him/her)
	dative benefactive preverb verbal		gaam jamniy-uu beesə tooshə (I want my mony) (s.187-189)
15	Subject focused, ver is not conjugated.		

Grupp 2b.3

Dialekter	ord	betydelse
May	batti	du gick
Af tunni	sheen	Hämta , bring
Garre	mint-a	ett hus
Af- Dabarre	Beedi	You went (du gick)
Ashraaf	baxti	du gick
Jiido	eldho	ögon
Banaadir	naagooshin	kvinnor
Banaadir	San-yaal	Näsor
Norra dialekter	naago	kvinnor
Norra dialekter	Sanan	Näsor

Grupp 3.3

Ej Besvarad. Vi hann inte

Diskussion

Abdulkadir Sheikh

Här delas en klipp om Af-Baraawe (Chimwiini) för er uppmärksamhet.

https://youtu.be/gaPEKL3Rt5k?si=VZeU_4JZwV8c8953

Abdulkadir Sheikh

En till källa om Chimwiini . <https://www.chimwiini.com/p/chimwiini-alphabet.html?m=1>

Abdulkadir Sheikh

Tosco, Mauro. 1989. Schizzo grammaticale del dialetto Karre di Qoryooley (Studi Somali 9). Roma.

<http://hdl.handle.net/2307/947>

Mohamed Ahmed Osman

Mahadsanid Cabdulqaadir Sheekh, lifaaqaa muhiimka ah ee leh tayada wanaagsan

Sayid-Ahmed Jama

Mahadsanid Abdukadirl,

Waa aynu u baahannahay inaynu lahjadaha ugu yaraan maqalno kala duwanaanshahooda.

Sayid-Ahmed Jama

Kooraskan lahjadaha waa mid aad u xiisa leh. Kollay wax badan baan arkaa inaan ka faa'iidayo oo aanan hore u aqoon. Waxa aan jeelaan lahaa in aynu wax ka ogaanno kala qaybinta lahjadaha waxa ay ku salaysan yihiin. Tusaale "Banaadir" waxa loo jeedaa ilaa Gaalkacayo sokadeeda. Ma garanayo waxa ay ku kala duwan yihiin Dhuusammarreeb (Galguduud) iyo Mudug oo aan ka ahay waxoogaa laga yaabo hab dhawaaqa uun inay ku kala duwan yihiin. Hasa ahaatee deegaanka Cadale ilaa Warsheekh waxa u dhexayn kara faraq weyn marka la barbar dhigo Hiiraan iyo Galguduud.

Ugu danbayn, maxay idin la tahay ama aqoon ahaan qaabkee la raacay marka la kala soocayo lahjadaha.

Sayid-Ahmed Jama

Nabad!

Waxa kale oo aan isweydiinaya sababta loogu magaacabay lahjadda waqooyi ilaa Kiiniya? Maxay ka siman yihiin qaabdhismeedka af ahaaneed (lahjad ahaan) Hargeysa iyo Gaarisa ee

aanay la wadaagin Beledweyne. Haddii uu jiro qof in uun wax la raaci karo ka haya ha inoo soo gudbiyo.

Lingaxan hoose eeg

https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Somali

-Nabad iyo Caano

Casharka 5

Puglielli et al. (2017)

Materialet samlades in 1983 genom intervjuer med personer i Mogadishu som hade en bakgrund (ursprung) från de olika regionerna.

Bari

Puglielli (2017) delade dialekterna i Bari i fem olika område:

1. kusten från **Eyl** (Nugaal) till **Bayla** (Bari)

kanske **aa** (waa)

2. kusten från **Bayla** till **Laas Qoray**

yuuwaadaa (awoodaa, karaa)

aa (waa)

bowihii aa yimid (walaakiis waa yimid)

boowe (walaal)

5. kusten runt **Baargaal**, **Caluula** och **Qandala**.

gabaj (gabadh, gabar)

gaj (gadh, gar)

galooj (gadhoodh, garoor)

3. inlandet med **Qardho** i mitten

4. Boosaaso där man talar många olika dialekter från de omgivande områdena

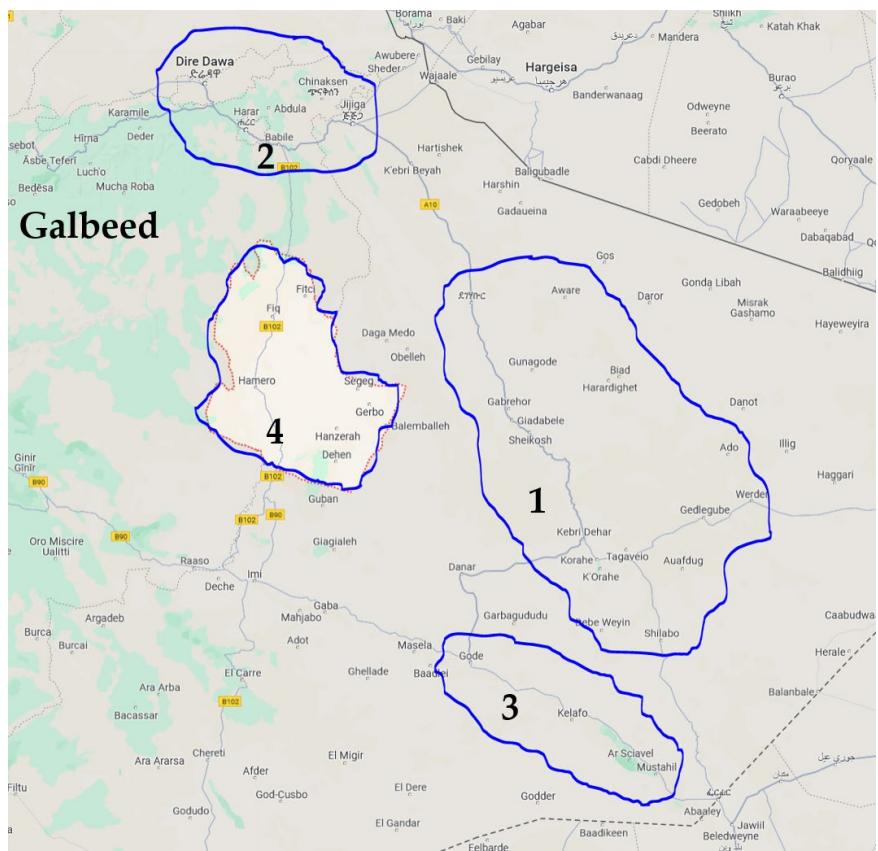
Galbeed

1) **Qabridaharre**, Wardheer, Dhagaxbuur, Awaare, Shilaabo

2) **Jigjiga**, Diridhabe, Harar, Fiyambiiro, Makanniis

3) **Godey**, Qallaafe, Mustaxiil

4) **Nogob region**: Sagag, Dhuxun, Dhagax-Madow, Fiiq, Xamaro, Dhanaan, Burqo

1. Qabridaharre	2. Jigjiga	3. Godey	4. Nogob
ar maxaad tiri?	war maxaad tiri?		
daddo	walaal (dh.)	Huunno	
hablo (donna = naag)	laasin		

aaddo Jibuuti (walaal, dh.)

1 **2**

<i>golkab</i>	<i>golkad</i>
<i>bakaar</i>	<i>hadaar</i>
<i>guudti</i>	<i>shaash</i>
<i>tacab</i>	<i>qoodi</i>
<i>karoor</i>	<i>uud</i>
<i>mundul</i>	<i>gambis</i>
<i>bal</i>	<i>qaran</i>
<i>hadhimo</i>	<i>qaddo</i>
<i>dhucuriaa</i>	<i>sacajaan</i>

abley *billaawe*

luki' *gallina'* *digaag*

? *mijilis*

naa *aayaa*

3 och 4,

gaarid, *naq-raacid*

1 **3**

irbe *ayin*

tib *kal*

sow *show*

yaryarey *messaqo*

xasiid *xaqmiq*

seere *shaymo*

xaacin *salabin*

futo *kuunto*

gambadh *wambar*

go' *goqd*

cunid *aamow*

bisad *dinnad*

coomaadi *cantalaan*

koronkor *garwaax*

dhiil *taki*

buunshe *xamashbax*

aayo *eeddo*

1 **4**

koob *waanje*

galoon *jiijo*

dhiil *haan*

kabo *jaamo*

<i>kobtan</i>	<i>meejan</i>
<i>kildhi</i>	<i>ibriic</i>
<i>ee</i>	<i>joo</i>
<i>qarsho</i>	<i>qarunrad</i>
<i>agga</i>	<i>aggash</i>

skillander mellan område 2 och 4 är:

- 2) *aale* >4) *cuwaax*,
- 2) *sarmac* >4) *faraad*,
- 2) *daandadad* > 4) *garow*,
- 2) *muqmad* 4) *collob*

Nugaal

Mudug

"Saa" blir "daa" och Maxad **samaynaysa** blir **samaynayda**
ado, walalo, huno, abo, abowe : alla dessa ord har samma betydelse.

Galgaduud

LJUD

Stark av intervokala tonade av stopp i vissa högtalare, den för [β, γ, γ].

PERSONLIG PRONOMEN

3 K.L.	ow (uu)	ey (lång ??)
1 W. annaka, unnuka (inkl/exkl)		
3 W. uyuka, uyuya (iyaga)		

INTERROGATIV

kaáy, taáy (kee, tee)		
ma-haáy (meeshee?)	mahaan (meeshan)	mihii (meeshii)
hal-kaáy (halkee?)	halkaan (halkan)	

xaa (maxaa)
xow yahay (muxuu yahay)
xeey tahay (maxay tahay)

VERBFORMER

/dh/

(aniga)	qabdhay (qabtay)	karsad^{hay} (karsaday)
(isaga)	qabtay	karsa^{ðay}
(adiga, iyada)	qa^þatay	karsatay
AMAR K.	qa^þo	karso
AMAR W.	qabdha (qabta)	karsad^{ha} (karsada)

karinayðaa (karinaysaa) karinaydaa (?? Hiiraan)

Verbal System /t/ > d-ð

prograsiv :waa tégeyðaa vs waa tegeysaa

kausativ: waa bixiday vs waa bixisay

PROGRESSIVA FORMER

långa vokaler i progressiva suffixet
 inget /n/ i infinitiv och progressiva former
 waa ca^þaayaa
 waa baxaayaa,
 1. **waa báraayaa** (báraya)
 2. **waa baxáayaa** (bixínaya)
 3. **waa baráayaa** (baránaya)
 waa karsáayaa (karsánaya)

NEGATION

casharkii uuna baran (uusan, aanu)
casharkii ayna baran (aysan, aanay)

inkl negation: y-ow' imaán vs y-uus-an imaan

y-eéy imaán vs y-ays-an imaan

NOMINATIV

Differens: uyúyu wáxay qexeén

R blir DH

Fadhiisad = fariisad

Sh blir H

Mahaan = meeshaan

lexikala: aryáa vs waryaa, gocóto vs gocóso, cab vs cabb-, faqqiisad vs fariisat

me- m: mi-hii, ma-haan, ma-haay

qexeen vs yiraahdeen- suu ye, suu yeen- uyuka- uyuga

Hiiraan

Beledweyne, Jalalaqsi, Qabno

Beledweyne, Bakool, Baay

Beledweyne, Jigley, Bisildiid

/n/ > /l/

la daa (na daa)

laga tag (naga tag)

/s/ > /θ/ (som eng. [th]ing)

Yaaθiin (Yaasiin)

na daa standard blir **la daa** s.13

Shabeellada Dhexe

Shabeellada Hoose

Jubba Dhexe

1. maay maay: Jilib- Baardheere
2. Tunni: Herde - eleen, b'he, úsu
3. Maxaatiri: resten, - Jilib-

demonstrativ: kaán, kaás, pl. kuwaán (mancaano -keer, -koo nimkan)

present progressive:

1. waa báxayaa
2. “ bixínayaa
3. “ baránayaa

personliga pronomen

aniga, adiga, unuka, idinka, usuga, iida, uyuka

OBS: Vi har inte hunnit hela dokumtet!

Vi förstod inte alla ord som uwaadaa, tuwaada yuwaadaa.

Casharka 6aad

Qoraallo ku qoran lahjadda "Daarood"

V. L'uomo e il leone (Ninkii iyo libaaxii), sid. 307

(Aaden Shiiré)

(1) Bäéri-baa reer niŋ sáxan uu ddíray, markáásu méél fog 'ádey. (2) Márku laba cásho maqʰan aháá, yuu wúxu is yíri: "guryíhi dib úú noqo".

(3) Markáásu habáábay oo meel ús guryíhi uu dééno aqónj wááye. Maalínti dambéto yæy libááx is heléén; markáásay wada hadléén.

(4) Nínki yaa markaas úú yiri: "wáxan aháy nin habáába, hasé yééshe wáxan dóónaya ináádan i cúnin".

(5) Márkasaa libááxi yíri: "wáá yæhæy". Markaasáey gacánta is uu dhííbeen oo wáxay yiráhdeen: "méél dad jéégo an doonánno".

(6) Markaasáey íssa soo rááceen. Maalínti dambé yaa wáxay arkéén rʰeérka méél degéy oo dab wééyn shíídhàaya.

(7) Márkaasey ag yimaadéén oo libááxi yíri: "áed oo rʰeérka úú tag, oo rágga úú wáran. Márki ád rágga uu waráneyso, wáxad tirááhda: « wár badán waan ógahæy, ee rágga óó_dhan is u gú yééraa ». Márku rággú meel is uu gú yimáádø, yáán anígu-na géesta kaléto waa soo dhácaháya, oo wan wayn yáán ka soo qááda háya; adíguna márki ad rágga uu waránto, wíxi lúgu síyo íyyo wíxi ad ká xáádi kartá-baa sóó_qaad. Markáás wánka íyyo wíxi ad keentá-ba an qaybsánne'e". Markaasú nínki yiri: "wáá yahay".

(8) Markáásu nínki wúxu yíri: "libááx-baa rʰeérka u soo dhácaya, ee is ká dircííaa!".

(9) Markaasáá rʰeérki yíri: "maxáád arákти?" Markáásu nínki yíri: "Hááleyto, marki an húrdey, yaan kú rʰiyóódey in rʰéékiina libááx uu dhíci dééno".

(10) Markaasáá rʰeérki bééjti méday, oo intáá nnínki cáána síiyay oo áqqal seevííyay, yáéy is ká sééxdøy.

(11) Márkey abbáárʰ_yer hurdéén, yaa libááxi úú dháci oo wan wééyn ká lá ttegèy.

(12) Markáásaa rʰeérki yíri: "nínku waa nin rún yaqáán".

(13) Markáása libááxi nínki súgey. Márki cidná uu imán wéydey, yuu wanki iská cúnay oo wúxu yíri: "Íllaan rag le iskú má halléyo oo waa wácad qábay".

(14) Markáásaa r^héérki nínki faalíyey médey oo xóólo badán síyæy oo guryohóodi jidkóodi uu shéégi.

(15) Markaasúú nínki márku gùryóhoodi tégey, uu shekáeyæy. Markaasáá nínki lœ bixíyey: "Libááxa qaadiyéé".

4 - V. L'uomo e il leone (Ninkii iyo libaaxii), sid. 307

(1) Bæri-baa reer niŋ sáxan uu ddíray, markáásu méél fog 'ádey.

Beri baa reer nin sahan u diray, markaasuu meel fog aadey.

(2) Márku laba cásho maqan aháá, **yuu** wúxu is yíri: "guryíhi dib úú noqo".

Marku laba casho/cisho maqnaa, **ayuu** wuxuu is yiri: guryihii dib ugu noqo

(3) Markáásu habáábay oo meel ús guryíhi uu dééno aqónj wááye. Maalínti dambéto yæy libááx is heléén; markáásay wada hadléén.

Markaasuu habaabay oo meel uu guryihii u doono aqoon waayey / waayay. Maalintii dambe ayay

libaax is heleen; markaas baa ay wada hadleen.

(4) Nínki yaa markaas úú yiri: "wáxan aháy nin habáába, hasé yééshe wáxan dóónaya ináádan i cúnin".

Ninkii ayaa markaas yiri: waxaan ahay nin habaabay, hase yeeshee waxííaan doonayaan in aadan i cunin

(7) Márkaasey ag yimaadéén oo libááxi yíri: "áed oo rhéérka úú tag, oo rágga úú wáran. Márki ád rágga uu waráneyso, wáxad tirááhda: « wár badán waan ógahæy, ee rágga óó_dhan is u gú yæeraa ». Márku rággu meel is uu gú yimááde, yáán anígu-na geesta kaléto waa soo dhacaháya, oo wan wayn yáán ka soo qááda háya; adíguna márki ad rágga uu waránto, wíxi lúgu síyo íyyo wíxi ad ká xáádi kartá-baa sóó_qaad. Markáás wánka íyyo wíxi ad keentá-ba an qaybsánne'e". Markaasú nínki yiri: "wáá yahay".

Markaas bay ag yimaadeen oo libaaxii yiri: "aad oo reerka u tag, oo ragga u warran. Markii aad ragga u warramayso, waxaad tiraahdaa: « war badan waan ogahay ee ragga oo dhan iskugu yeera ». Marka uu raggu meel iskugu yimaaddo, ayaan aniguna geesta kale waan ka soo dhacayaa oo wan weyn ayaan ka soo qaadanaya. Adiguna markii aad ragga u warranto , wixii lagu siiyo iyo wixii aad ka xadi kartaba soo qaad. Markaas wanka iyo wixii aad keentaba aan qaybsanee. Markaas buu ninkii yiri: "waayahay"

(8) Markáásu níñki wúxu yíri: "libááx-baa rhéérka u soo dhácaya, ee is ká dircííaa!".

Markaas buu ninkii wuxuu yiri: " libaax baa reerka u soo dhacaya ee iska dhiciya! "

(9) Libááxu xooggíisa waxów lá mméél jóóga tommón íyyo lámma rág'a.

Libaaxu xooggiisa waxa uu la meel joogaa toban iyo laba rag ah.

(10) Libááxu ammaanó waa galá: haddów hal níny yaháy; haddíí naag la jjírto,

síídi loo gá fakkadó dhib wááye.

Libaaxu ammaano waa uu galaa; haddii uu hal nin yahay; haddii naag ay la jirto sidii looga fakado waa dhib.

(11) Libááxu cáághəl wááye. Moxów cáághəl kú yahay?

Libaaxu caaqil waaye. Muxuu caaqil ku yahay?

(12) Hal níj haddúú árko, wáx mi yéélayo; nimánj bádan haddów árko, waa úú cawóóyaya.

Hal nin haddii uu arko, waxba ma yeelayo; nimman badan haddii uu arko, wuu cadhoonayaa / cabaadayaa.

(13) Markáás waxáá ila rabá, haddíí libááx la árko, ín an lá nníxíj, oo niñ wálba hortíísa firiyoo, hóós iyyo garárka yááñ la firiníj, maxáájira ussugu waháw firsánaya níñki fúley ah.

Markaas waxa la rabaa, haddii libaax la arko in aan la nixin oo nin walba hortiisa firiyoo, hoos iyo gaararka / dhinacyada yaan la fiirinin, maxaa jira isagu waxa uu fiiranayaa ninkii fulay ah.

[é] = [e] [ŋ] = [ng]

Tomman iyo lamma /toban iyo laba

Haddow (haddii uu)

Moxow (maxaa uu)

Usagu (isagu)

Waxow /waxa uu

Dháca-háya / dhacaaya

Mid kaleeto /oo kale samma -to som shaleyto, berrito ??

Yuu / ayuu

Níŋ / nin

5 L'uomo e il leone(Ninkii iyo libaaxii), sid.307 bashiir

(Aadan Shire

Meningar	Ej Standar	Standar	Kommentar
----------	------------	---------	-----------

Bæri-baa reer niŋ sáxan uu
ddíray, markáásu méél fog
'ádey.

Saxan

Sahan

(2) Márku laba cásho maqhan aháá , yuu wúxu is yíri: "guryíhi dib úú noqo"	Maqhan ahay Úú	maqnaa ugu	
(3) Markáásu habáábay oo meel ús guryíhi uu dééno aqónj wááye. Maalínti dambéto yæy libááx is heléén ; markáásay wada hadléén .	Markáásu Ús, uu Dambèto Yaey is heléén Wada hadléén	Markaas ayuu, Uu u dambe, ayey, isheleen wadahadleen	
(4) Nínki yaa markaas úú yíri: "wáxan aháy nin habáába , hasé yééshe wáxan dóónaya ináádan i cúnin".	Yaa Úú Habáába, hasé Yééshe wáxan Dóónaya	ayaa, uu habaabay, haseyeeshee waxaan, doonayaa	
(5) Márkasaa libááxi yíri: "wáá yæhæy". Markaasæy gacánta is uu dhííbeen oo wáxay yirááhdeen: "méél dad jéégo an doonáanno".	Libaaxi is uu	libaaxii isku	

XI. I nove fratelli (Sagaalkii walaal), sid. 316

(Fárax Yúúsuf)

(1) Ním-baa labá naagóód laháá. (2) Middi-ná sagáál ilmóód bæy dháshay, middi-ná mid kalí'a bæy dháshe. (3) Míddi ilmáha kalí'a laháyd Muxámmad bæy úú bihíisay.

(4) Márki adoogóód dhíntay, baa Muxámmad wúxu yíri walaalihíis: "dhaxálka qʰaybtéyda ii síyaa". (5) Markaaséy wáxay úú gartéén sác kel'ah; markaasey sicíi-na qashéén oo hilibkíisi cunéén; markaaséy wáxay mééshi u_gá tagéén sáca háruggíisi.

(6) Markáásaa Muxámmad wúxu yíri: "Wáx-baa maléh. Hárugga-bii ii gú filán". /7) Markáásu háruggii qáátey, is_káe ttagéy. (8) Issagóó socoŋhayà, yaa qerráxdi dhácde. (9) Markáásu in bahalló cunáán ká-bbaqʰay, märkaasúú jééd dáray áh fúúlay, issagóó háruggii sítta.

(10) Issagóó géédki kú jjóóga, báá waxáá yímid safró, márkaasey géédki hóstiisi dægéén. (11) Márkæy sexdéén, habéén bárki báá Muxámmaed háruggii sác tuŋ-túmay. (12) Märkaaseu safríhi waxáy méédeen cól kú sóó sócodaa; markaaséy carareny oo cáurti iyo alááhti ay wattéén ká ttagéén.

(13) Markáásu géédki ka sóó degèy, oo cáurti iyyó alááhti nimáŋki ká ttagéy soo kaxáyste oo wúxu kú sóó nótdey mééshi walaalihíis deggen-hayéén. (14) Márkáásaa walààlihiis waxáy yirááhdeen: "Haggéé máálkaan ké héshe?" Markáásu wúxu u gú jjawáábe: "háruggii sáca yáán íbsadey, oo máálkaan ké helèy".

(15) Markáásey lo'dóódi oo dháén qaléén oo hargíhi ka lá bbëxéén. (16) Markáásey hargíhi qaatéén oo waxáy tagéén deymóóyinki kú dhdhaw-áh, waxáy yiráádheen; "yaa hargó na-gá obsánahayá?". (17) Markaasáá dákki degmáda jóógey waxáy yirááhdeen: "hargihíína-na ma rragnó, araggíína-na ma rrabnó!".

(18) Markáása sagáálki iskú báxda aháá waxáy oogáádeen íj Muxámmad siréy; markáásey sí ay u gá aarsadáán ágalkii ká ggubéén. (19) Markáásu wuxu yíri: "Ma agalkéy íí ga baad gúbteen? Dhib maléh: dambæskiisi ii síyaa". (20) Markáásu dambáskii jóóniyèd kú shúbte oo ské ttagéy. (21) Habéénkii-buu reer kú hóyde

5 XI. I nove fratelli (*Sagaalkii walaal*), sid. 316

(139-140) em bil

Mening	Ej standar	Standard	Kommentar
Q1: 1) Ním -baa labá naagóód laháá.	nim laa (dialekt)	nin qabay	
(2) Middi -ná sagáál ilmóód bæy dháshay, middi-ná mid kalí'a bæy dháshe.	Middi-ná kali'a	mid (att börja med) -en kaliya	
(3) Míddi ilmáha kalí'a	Middi	Middii	

laháyd Muxámmad bæy úú bihiisay.	úú bihiisay	u bixisay	
(4) Márki adoogóód dhíntay, baa Muxámmad wúxu yíri walaalihíis: "dhaxálka qhaybtéyda ii síyaa".	Marki adoogóód, wúxu	markii aabahood wuxuu	
(5) Markaaséy wáxay úú gartéén sác kelí'ah; markaasey sicíi-na qashéén oo hilíbkíísi cunéén; markaaséy wáxay mééshi u_gá tagéén sáca hàraggiísi.	Markaaséy, úú hilíbkíísi markaaséy	markaas bay u hilíbkisii (de skulle använda en annan konjunktion). Till exp. kadibna	
(6) Markáásaa Muxámmad wúxu yíri: "Wáx-baa maléh. Háragga-bii ii gú filán".	Markáásaa, wúxu Wáx-baa Háragga-bii, ii gu	Markaas baa, wuxuu waxba Harragga baa, iigu	
(7) Markáásu háraggií qáátey, is_ké ttegéy.	Markáásu is_ké ttegéy	Markaas ayuu waana iska tegey	
(8) Issagoo soconhayà, yaa qerráxdì dhácde.	Issagoo soconhayà, yaa qerráxdì dhácde.	isaga oo soconaya, ayaa qorraxdii dhacday	
(9) Markáásu in bahalló cunáán ká- bbaqhay, märkaasúú jeééé dárav áh fúúlay, issagoo háraggií sííta.	Markáásu, cunáán	Markaas ayuu, cunnaan	
(10) Issagoo géédki kú jjóóga, báá waxáá yímid safró, márkaasey géédki hóstiisi dægéén.	Issagoo géédki, kú jjóóga, safró, märkaasey géédki hóstiisi dægéén.	isagoo geedkii, ag jooga safarо markaas bay geedkii hoostiisa degeen.	
10) Issagoo géédki kú jjóóga, báá waxáá yímid safró, márkaasey géédki hóstiisi dægéén.	Issagoo, jjóóga, safró	isaga oo, jooga, safarо	
	háraggií sác tuñ-túmay.	haragií saca tumay	

	<p>safríhi sócodaa carareny</p> <p>Markáásu aláábti nimáñki deggeñ-hayéén Márkáásaa walàálíhiís Haggéé máálkaan ké héshe Markáásu wúxu u gú jjawá yáán máálkaan ké helèy” ka lá</p>	<p>safarkii socda carareen</p> <p>markaas ayuu alaabtii ay nimanki degganayeen</p> <p>markaas ayay walaalihiis</p> <p>xagee ayaad maalkan ka heshay</p> <p>Markaas ayuu waxa uu ugu jawaabay ayaan</p> <p>maalka aan ka helay</p> <p>kala</p>	
	kú dhdhaw-áh, yiráádheen; na-gá obsánahayá?	ku dhadhawa yiraahdeen naga iibsanaya	
	”hargihíína-na ma rragnó, araggiíína-na ma rrabnó!”	hargahiinana ma rabno, aragiinana ma rabno	grammatik/dialekt ordförråd/dialekt
	báxda u gá ágalkii	bahda uga aqalkii	grammatik/dialekt grammatik/dialekt
	Ma agalkéy íí ga baad gúbt jóóniyèd kú shúbte oo ské ttegèy. hóyde	ma aqalkaygii baad gubteen joonyad ku shubtay oo uu iska tagay. hoyday	ordförråd

Qoraallo ku qoran lahjadda "Benaadir"

IX. Libaaxii, waraabihii iyo dawacadii

(Waxaa sheekaystay Islao Mahadalle)

(1) Waxáá la shéégi. (2) Libááx íyyo warááβa íyyo siddaxdáás waa hashíyeeñ. (3) Maalínti hashííyeel_libááxi kú_yiri: "réérki agtáynu an dhácno!" (4) Warááβi íyyo dawacádi waxáy yiréén: "færíid!"

(5) Haddi la ggáeri cááwa dháxdi, ay miréén. (6) Liβááxi waxááw dháci waŋ wéén, waraaβihí-na wan oo lámma sána, dawacádi-na wáxar.

(7) Márki kúlmeeñ, libááxi warááβihi kú yíri: "Adíga noo wadááji".

(8) Warááβi waxás yiri: "Sulṭaankaanyóow, adíga wáŋka wééñ qáádo, aníga-na kanj yé'r, dawacáda-na waxárka".

(9) Márkaas liβááxi waa dhərbááxi warááβihi. Dawacádi waxáá_ttiri libááxa: "Libaaxáányóow, aníga wadaajíína xóólaha". (10) Waxááw yíri libááxa: "Háyyee, láákin sídan aníga aháy uu qʰéeybi".

(11) Waxáá_ttiri: "Færíid! Waxárka kú af-bilááw, wáŋka lamma sána ku xíjjii, wáŋka wééñ ku cashéy".

(12) Markáás a libááxi qósley, dawacádi a úú shéégi: "Wadaajískan fícan yaa kú baréy?"

(13) "Waxáá íí baréy dhərbaaxíddi waraabáha dhafoorkíís ku yáll". Waa sída.

5 IX. Libaaxii, waraabihii iyo dawacadii

(Waxaa sheekaystay Islao Mahadalle) (140:141)

OBS: Första kolumnen finns originala fraser från texten transkribat texterna Qoraallo ku qoran lahjadda "Benaadir"

IX. Libaaxii, waraabihii iyo dawacadii(140:141). Andra kolumnen står orden som antas att de inte är överensstämmer med standard somaliskan och tredje kolumnen kommenteras om variationen är grammatisk, ordförråd eller både.

Maalínti hashííyeel_libááxi kú_yiri: "réérki agtáynu an dhácno!"

S#	Meningar	Ej Standar	Standard	kommentar
1	Waxáá la shéégi.	sheegi	Waxaa la sheegay.	grammatiska

2	Libááx íyyo warááβa íyyo siddaxdáás waa hashíyeeñ.	Iyyo, waraaba, siddaxdaas, hashiyeen	Libaax iyo waraabe iyo saddexdaas waa heshiiyeen.	ordförråd
3		Maalinti,hashiiyee I, libaaxi, reerki, agtaynu, an	Maalintii ay heshiiyeen ayaa libaaxii, ku yiri: “Reerka agtayda/agteena aan u dhacno”.	grammatik, ordförråd
4	Warááβi íyyo dawacádi waxáy yiréén: ”færiíd!”	Waraabi, iyyo, dawacadi, yireen	Waraabii iyo dawacadii, waxa ay yiraahdeen: ” Fariid”	ordförråd
5	Haddi la ggáeri cáawa dháxdi, ay miréén.	Haddi, ggáeri, caawa, dhaxdi,	Haddii la gaaray saqdi dhexe, ayay mireen.	ordförråd
6	Liβááxi waxáaw dháci waŋ wéén, waraaβihína wan oo lámma sána, dawacádi-na wáxar.	Libaaxi, waxaaw, dhaci, ween, waraabinina, wan, lamma, sana, dawacadi-na	Libaaxii waxa uu dhici wan weyn, waraabihína wan labo sano jir ah, dawacadiina waxar.	grammatik, ordförråd
7	Márki kúlmeeñ, libááxi warááβihi kú yíri: ”Adíga noo wadááji”.	Marki,libaaxi, waraabihí, wadaaji	Markii ay kulmeen, ayaa libaaxii waraabibii ku yiri: ”adiga noo qaybi”	ordförråd
8	Warááβi waxás yiri: ”Sultaankaanyóow, adíga wáŋka wééñ qáádo, aníga-na kaj yé’r, dawacáda-na waxárka	Waraabi, waxas, Sultaankaanyóow, ween, yé’r	Waraabihii, waxa uu yir: ” Suldaankeenow, adiga wanka weyn/wayn qaado, anagana kan yar.	ordförråd
9	Márkaas liβááxi waa dhərbááxi warááβihi. Dawacádi waxáá_ttiri libááxa: ”Libaaxáányóow, aníga wadaajíína xóólaha”.	Libaaxi, dharbaaxi, wraabihíi, dawacadi,ttiri, Libaaxáányóow, wadaajíína	Markaas libaaxii waa dharbaaxay waraabihii. Dawacadii waxa ay tiri, libaax : ” Libaaxayniyow, aniga ayaa qaybinaya xoolaha”	Grammatik, ordförråd
10	Waxáaw yíri libááxa: ”Háyyee, láákin sídan aníga aháy uu qhééybi”.	Waxaaw, libaaxa, Hayye,laakin,sida n, qheeybi	Waxa uu yir libaaxu: ” Haye, laakiin sidaan aniga ahay/iri u qaybi”	

11	Waxáá _ttiri: "Færíid! Waxárka kú afbiláaw, wáŋka lamma sána ku xíjjii, wáŋka wééj ku cashéy".	Waxaa, ttiri, lamma, sana, xíjjii,ween, cashey	Waxa ay tiri: " Fariid! Waxarka ku afbilaaw, wanka labo jirka ah ku xiji, wanka weyna ku cashee"	ordförråd
12	Markáás a libááxi qósley, dawacádi a úú shéégi: "Wadaajískan fícan yaa kú baréy?"	a, libaaxi, dawacadi, uu, sheegi: wadaajiskan fican, barey	Markaas ayaa libaaxiiq qoslay, dawacadiina u sheegay: " Qaybintan fiican yaa ku baray"	Grammatik, ordförråd
13	"Waxáá íí baréy dhérbaaxíddi waraabáha dhafoorkíís ku yáll". Waa sída.	ii, barey, dharbaaxiddi dhafoorkiis, yall, sida	Waxaa i baray, dharbaaxadda waraabaha dhafoorkiisa ku taal" Waa sidaa.	Grammatik, ordförråd

XVIII. Preparativi per il Debshííd

(Gaabo Taako)

Maxámmmed. – (1) War Núúr, bírriga cíid wááye, debshídkí wááye, sanádi kòwdééda wááye. (2) Waxáá lla rabáá nimæŋkíína akhijárta ínad dhalin-yeráda kúlligéédu ogeysiisíín. Waa la shííraya, waxáá la dílaya súmmal íyyo suméén íyyo lámma géél íyyo díbi. (3) Waxáá la issú gu tésgaya Lebesáá; ínti shæn berrí waa la shííraya, níŋka sóó kacá ma jiró.

Núúr. – (4) Maxámmmed-ów, waa i shéégte, aníga-na waa káá maghlé. Lààkín aníga dákda díli mááyo. (5) Láákiŋ sheegów, níŋki íí ga yéélaya waa u shéégaya. (6) Sanáda cámal sána dák le jiríyo ma aháeyn. (7) Maxáájirà dátka kúlli waa óg-yihíín íney sána barwáág̊ho taháy. (8) Níŋki maqsúúd-ah wax wálba ínow yéélo waa jácl-yahay. (9) Márki cayáárta la billááwo, éy dákdu ma lááj waa imá doonááj. (10) Láákiŋ datkáánya dad an ehééj haddíí yimaadáán, in la wanáájiio aa la rabá, in qalbigóóda xummáán gáshsho lá mma raþo. (11) Bírri ka máálin ínæy xummááj na gá shéégaaj ma rrabnó.

5 XVIII. Preparativi per il Debshííd (141-142)

(Gaabo Taako)

1.War Núúr, bírriga cíid wááye, debshídkí wááye, sanádi kòwdééda wááye	bírriga debshídkí sanádi	maanta dabshidkii sanadii	Ordförråd
--	--------------------------	---------------------------	-----------

2. Waxáá lla rabáá nimæŋkína akhijáárta ínad dhalin-yeráda kúlligéédu ogeysiisíñ. Waa la shííraya, waxáá la dílaya súmmal íyyo suméén íyyo lámma géél íyyo díbi.	lla shííraya dílaya lamma	la shiriya dilayaa labba	
3.Waxáá la issú gu tégaya Lebesáá; ínti shæn berrí waa la shííraya, níŋka sóó kacá ma jiró. Núúr.	issú gu ínti shííraya	isugu intaa shiriya	
4.Maxámméd-ów, waa i shéégte, aníga-na waa káá maghlé. Lààkín aníga dákda díli mááyo.	shéégte aníga-na maghlé	sheegtay anigane magangal	
5.Láákiŋ sheegów, níŋki íí ga yéélaya waa u shéégaya.	sheegów íí ga	waan uu sheegay iga	
6.Sanáda cámål sána dák le jiríyo ma ahéyn	sanáda cámål sána le jiríyo	sanadkan oo kale sanad la raadiyo	
7.Maxáájirà dátka kúlli waa óg-yihíín íney sána barwáágho taháy.	sána	sannad / sano	
8.Níŋki maqsúúd ah wax wálba ínow yéélo waa jácl-yahay.	maqsúúd	qanacsan	
9. Márki cayáárta la billááwo, éy dákdu ma lááŋ waa imá doonáá.	billááwo	bilaabo	
10. Láákiŋ datkáánya	datkáánya	dadkeena	Ordförråd

dad an ehéén haddíí yimaadáán, in la wanáájíio aa la rabá, in qalbigóóda xummáán gáshsho lámma raβo.	an ehéén wanáájíio lámma raβo.	aan ahayn wanaajiyo lamma rabo	
11.Bírri ka máálin ínæy xummáá η na gá shéégaa η ma rrabnó.	bírri ka máálin na gá	maalin kale naga	Grammatik

XXI. Animali selvatici

(Gaabo Taakko)

(1) Dúúrka waxáá jóóga bahalá bádan, intáhoo mágac wááye.

(2) Waxáá u wééyn, moréédi, úú-ŋa xóóg-badán. Waxáá kú xigá libááx, waxáá kú xigá duruwáey, waxáá kú xigá wéér; waxáá kú xigá sheβéél, waxáá kú xigá herémbid, waxáá kú xigá dawóco, haláhaas wíxi dátka íyyo dunyyáda ey cunáán.

(3) Anígá wiligéy morééudi ma árkij, sow_úú yáála?

(4) Moreédiga waxáá u ég yahay gúri oo socaháya; áffar lugóód waa léhya, dabá-na waa léhya, ilká-na waa léhya: waa dheedhéér yihiij. (5) Dhegihíísa waa wawééyn yihííŋ, gacañtíísa waa dhéér tahay; haddúú socaháyo saañtíísa waxáád módeýsa xááriŋ meel lúgu gímbi-i.

(6) Moréédigu hal hal mííya, mésse wax badán ísla sócda?

(7) Wax bádan wááye. Guryáha waa dúmiháya, dátka-na waa jibíhaya.

(8) Libááxu sow_úú yallá?

(9) Libááxu xooggíísa waxów lá mméél jóóga tommón íyyo lámma rág'a. (10) Libááxu ammaanó waa galá: haddów hal níny yaháy; haddíí naag la jjírto, síidi loo gá fakkadó dhib wááye. (11) Libááxu cáágʰel wááye. Moxów cáágʰel kú yahay? (12) Hal níŋ haddúú árko, wáx mi yéélayo; nimáŋ bádan haddów árko, waa úú cawóóyaya. (13)

Markáás waxáá ila rabá, haddíí libááx la árko, ín an lá nníxiŋ, oo niŋ wálba hortíísa fíriyo, hóós iyyo garárka yááŋ la firiníŋ, maxáájira ussugu waháw firsánaya níŋki fúley ah.

(14) Duruwéyga calaamædíisa ii shéég.

(15) Duruwéy calaamædíísa áffar wááye. (16) Qar koró waa úú weeyny yáhay, qar sámbo waa úú yer yehéy; lammadíísa lugóód oo dambó waa ka-lá gaabény yihííŋ. (17) Mádaxa wax wéény yahay; dheghiíísa ná dhéggä géél uu ég yihííŋ.

(18) Hadda wéérka calaamædíisa ii shéég.

(19) Wærka calaamædíísu səddax wááye. Socodkíísa waa hittínaya, midibkíísu béy wááye, dátka ma cunó; waxów cuná xoolá.

(20) Shebéél xooggíísa léx-niŋ áw le míd yehèy. (21) Medebkíísa waa girgirény yahay: bará-bará badán ów léhya. (22) Níŋ_xun wááye. Wíxi la kúlma, dát íyyo dúnýe-baa, ma dhááfayo, bœtíŋ u gó dílaya. (23) Geedáha waa fúúlaya, adígo géédka hostíísa maréysa, kúú sóó béédaya, waa kúú ka-lá jibííhaya, dhíígo káá dhúúgaya.

(24) Herémbidka khayaanalów wááye. Khayaanádu maxáy tahày? (25) Geedáha gagáábaŋ ów dháx-galà, márkaas ériga áu mágʰaya géédaha dáágʰ: márko kisto dáágʰo herémbidka waa kú sœø béédaya, qórtu kú jibííhaya, dhíígo ká dhúúgaya.

(26) Dawacáada shugʰulkééda waxáá wááye xooláha dibbáeda inéy cún̄to. Xaddíí wéydo, waxáy cunéysa waxaráha. (27) Ilmáha haddéy aragtó, ká cábsø me héyso; dédka waawé’ñ haddéy arágto, waa ká roréysa, dætka intéy ká baxayááŋ gèédáha ey ku duggaaléysa. Márka dátku baxááŋ, waa sœø naqahéysa mééhi ilmáha; ’ínti wáx ka cún̄to, ká tégi méyso.

(28) Dúúrka waa bahalá badáeny yahay. Abééso waa jéégtä, haŋráár waa jéégtä, gééd-na waa jéégtä, halaháás bahäláha koba la’áán loo má tégi karó.

5 XXI. Animali selvatici

(Gaabo Taakko)

S#	Meningar	Ej Standar	Standard
5	is uu dhiibeen	is uu dhiibeen	isudhiibeen
6	Issa. Yaa	Issa. Yaa	is, ayaa
7) waraneyso Ragga oo dhan is u guyeera. Is uu gu. Waan soo dhacahaya. Marki ad ragga u waranto. Wixi, iyyo, ad Ka Xaadi karta baa .	waraneyso Ragga oo dhan is u guyeera. Is uu gu. Waan soo dhacahaya. Marki ad ragga u waranto. Wixi, iyyo, ad Ka Xaadi karta baa .	warameyso. ragga oo dhan isuguyeera. isugu. uga soo dhacahayaa. markii aad ragga u waranto waxii, iyo aad ka xadikartaba.
8	Dirciiaa	Dirciiaa	dhiciya.
9	Aragti, Haaleyto libaax uu dhicidoona	Aragti, Haaleyto libaax uu dhicidoona.	aragtay. Xalayto, libaax uu
10	meday. Intaa inninki Aqqalka	meday. Intaa inninki Aqqalka	mooday. intey ninkii aqalka
11	abbaar. Libaxi uu dhaci.	Abbaar . Libaxi uu dhaci.	cabbaar. libaaxii uu u dhac
13	illaan rag le isku ma.	illaan rag le isku ma.	illeyn rag la iskuma.
14	faaliyey medey	faaliyey medey	In uu faaliyay bay moodee
15	15) lee bixiyey libaaxa qaadiyee.	lee bixiyey libaaxa qaadiye.	loo bixiyey libaax qadiye

Fel Ord Byggnad	Rätt ordbyggnad	Dialekt	Ej standar	standard
meeningar	ej standard	standard	kommentar	
[1] Bahala Intahoo waaye	Bahallo Istaas weeye	----	----	
[2] Wééyn moréédi uuŋa duruwáey she ßéél herε̃mbid haláhaas dátka dunyyáda	Weyn maroodi Una Dhurwaa Shabeel Haramcad Dadka Duunyada	Duruwáey	Duruwáey	bahallo intaas weeye
[3] árki ŋ sow_úú yáála	Arkin Sow u yaallo	herε̃mbid	herε̃mbid	una dhurwaa shabeel haramcad
[4] waxáa u ég yahay socaháva	Wuxuu u egyahay Soconaya Afar I eevahav	haláhaasz	haláhaasz	kuwaas
		sow_úú yáála	sow_úú yáála	

XXI. Animali selvatici

(Gaabo Taakko)

Utmärkande drag för Benaadir-dialekterna

Ljudsystem

Ord slutar med allofonen [ŋ] för /n/. Osäkert vad Moreno menar med den här bokstaven?!?

ninŋ

Plural av substantiv

Maskulina som slutar på -i / -a tar ändelsen -yo / -yaal

dubba	(dubbe)	dubbayo / dubbayaal -ka	(dubbayaal -sha)
dibi		dibiyo / dibiyaal -ka	(dibiyo -da)
dugsi		dugsiyo / dugsiyaal -ka	(dugsiyo -da)

Feminina som slutar på -o tar ändelsen -ooshin (i Cadale -oodin)

abeeso	abeesooshin -ka / abeesoodin -ka	(abeesooyin -ka)
--------	----------------------------------	------------------

Många alternativa pluralfomer

af	afaf	/ afyo
libaax	libaaxyo	/ libaaxyaal -ka

Många dubbla pluralformer

Il 'öga'	indho	indhiyaal
ilige 'tand'	ilko	ilkiyaal
dheg 'öra'	dhego	dhegiyaal
naag 'kvinna'	naago	naagayaal
jid 'väg'	jidad	jidadyo
min 'rum'	minin	mininyo

Determinerare

-ko, -ka, -kii

ninko	qof nin ah
-------	------------

Prefixverb

Prefixverben tar både prefix och suffix

yaqiiney yiqiin he knew

sg. iri, tiri, yiri, tiri

pl. niri, tiriheen, yiriheen

Sentence particles

Frågepartikel **ma**

Grupp 2

Enligt Moreno är substantiv i plural form böjs på samma sätt i Banaadir som Isaq och Darod dialekter både i maskulin och i feminina substantiv.

enstavig

- af afaf
- col colal

flerstavig

- walaal walaalo
- qalin qalimo

Feminin substantiv brukar sluta med **-a-** i Banaadir medan andra dialekterna slutar den med **-o-**.

exempel: hal *sana* (år) Benadir dialekt mot hal *sano* andra dialekter.

plural böjning för Benaadir dialekt:

singular plural

af afaf (riks somaliska) afyo (tBenaadir)

lug lugo (riks somaliska) lugyo (Banaadir)

ib ibo (riks somaliska) ibyo (Benadir)

ul ulo (riks somaliska) ulyo (benadir)

Referentiellt pronomens och ändelse

-ki/-ti med kort vokal (-kii/-tii)

Obestämt pronomens och ändelse

-ko/-to

halkó 'en viss, någon' **halohó** 'vissa, några'

Långa subjektspronomen

Benaadir (Moreno 1955: 45)

1 k.	aniga	(aniga)
2 k.	adiga	(adiga)
3 k. l.	assuga, ussiga ussuga	(isaga)
3 k. dh.	ayyada, iyyæda, iyyeda, iida	(iyada)
1 w.	anunka, ununka, unukka	(annaga, innaga)
2 w.	idinka	(idinka)
3 w.	ayyunka, ayyukka, iyyunka, iyyukka, uyyukka, uuuka, uuka, iyyeeka, iiaka	(iyaga)

Korta subjektspronomen

Benaadir (Moreno 1955: 45)

1 k.	aan/an	(aan)
2 k.	aad/ad	(aad)
3 k. l.	aas/as, uus/us, aaw/aw/ow	(uu)
3 k. dh.	æy	(ay)
1 w.	aan/an	(aan, aannu, aynu)
2 w.	aad/ad	(aad, aydin)
3 w.	æy	(ay)

Korta objektspronomen

Benaadir (Moreno 1955: 47)

1 k.	i	(i)
2 k.	ku	(ku)
3 k. l.		
3 k. dh.		
1 w.	na	(na, ina)
2 w.	idin	(idin)
3 w.		

Siffror

- 1 kow
- 2 lamma
- 3 siddax / səddax
- 4 affar
- 5 shæn
- 6 lex
- 7 tódoba / todóóba
- 8 siyyééd
- 9 sagáál
- 10 tómon
- 50 khonton

Grupp 3

1- Ordförrådet

daarood Soomaali

us - uu

dirciiaa - Dhiciya

Waranayso waramayso

nim nin

saxan sahan

Herembid: Harimacad/haramcad

Det känns att man utelämnar Y på slutet i vissa ord som till exempel

arakti (Aragtay)

aqoon waaye (aqoon waayay)

Preteritum slutar med -e/-i (-ay/-ey)

2- Grammatik

Daarood: subjetpronomen saknas vid fokuspartiklerna

yaa – yaa

3- Motsvarigheten i standardsomaliskan.

Daarood- Soomaali

yaa : ayaa

Progressiv form

Shida-haya: Shidaya/shidaaya

Progressiv med hjälpyverb: -hayaa

Benaadir: Somali

Lamma : Laba

aa : waa

Soco-haya: Soconayo

Lehya: Leeyahay

Waxaas: waxaa uu

Dhirbaaxi = Dhirbaaxay

Waxaw = waxa uu

a = ayaa

war = waar

inow = in uu

Sow u yaal = Sidee ayaa uu u yaala

dheedheer = dhaadheer

tommon iyo lamma = tobaniyo laba

m / b / w

billaawo = bilaabo

sumeen = sabeen

Mi = ma

Usugu = isagu

dhuruwey = dhurwaa

Casharka 7aad

Se excel-tabell med ord från Ehret & Mohamed Nuuh Ali samt från Lamberti.

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1vyCZlykeuJFMqHaqK28eY6H50Q3FK3Of/edit?usp=sharing&ouid=111680166798049834246&rtpof=true&sd=true>

2. Studera ordlistorna.

Finns det något som är konstigt, något som förvånar?

Finns det något som är extra intressant, spännande?

Finns det några ord som du saknar? Kanske ord som du använder eller vet att andra använder.

3. Vad kan det finns för orsaker till att vissa saker är förvånande och märkliga?

Vad finns det för risker med att en sådan här undersökning inte visar hela "sanningen"?

Grupp 4

	Bay	Baydhabo	Luuq	Diinsoor	Daafeed	Afgooye
Name	mage`	maga	mago	maga	maga`	magaa
Sun	iri	iriida	iriida	iriida	iriide	iri
Moon					bil	
Star	hinjin	hiddik	hinjig	hiddig	hiddik	hindik
Water	biyi	piyo	bji	bii	biyo	biyo
Rain	roob	roop	roob	roob	roob	roob
cloud	hogol		hogoola	hogool	hogol	hugaan
earth	Dul	dul	dul	dul	dul	dul
sand	washaaq	arro	wesheeq	arre	arra	haanp
stone	shiid	shiit	shiid	shiid	shiit	shiit
mountain	buur	puur	buur	buur	buur	buur
path/road	jid	jit	jid	jid	mur	mur
fire		dap	dab	dab	dab	dab
ash	Bedenbed deeb	pembet	bembis	deeb	bembis	dembis deeb
smoke	uug		uug	uug	ug	uug
night	hamiin	hamiin	hamiig	hamiig	hamiig	hamiig
drink	Damow	warap	deg	waraab	dag	dammow
eat	aamaw	aam	ag	aag	aag	aam
bite	dagaw		degma	degma	degmo	degmow
see	aragow	arak	arag	areg	fiiri	arak
hear	Duguns-	dugunso	deeg	deeg	duugunsoy	deek
know	goro-	gorot	agaadi	gorode	ugawkaase	ogaadow
sleep	jeef	hundur	hundur	jiifoy	jiifoy	hundur

lie	yaalow	di	jiif	jiife	jiif	isdaraarami
(down)						
sit	faDeedow	fadow	faddow	faddow	fadew	fadi

Grupp 5

Garre, Tunni, Baraawe och Baardheere har nästa samma form i ordet (to kill), G bokstaven finns det i alla former i dessa dialekter(lagade, legdi, agis,igaas, egees, yigiis . Bayso, Rendile och Jiddo har mest annorlunda ordform än de andra dialekter i helhet. Det kan hända sydliga somaliska dialekter. kan visa sig att de har annorlunda ordformer i dem närligande dialekterna, ex. Xamar har annorlunda ordform än granna dialekter kablan (to die), niil (black), suuli (red), dhingalu(yellow). Ordet kabla> gablan kan var när någon som inte har barn dör och dhingalu uppfattas en typ av frukt som har gul färg men det används inte i vanliga fall. Orden som har blåa färg verkar att det saknas en hel del, till exempel I både Cadale och Buulobarde im- (to come).

Casharka 8aad – Af Maay

Saeed har sina egna termer

Saeed Lamberti

Common = Northern

Benadir = Benadir ŋø

Central = Maay

Med Benadir utgår jag från att både menar Marka, Mogadishu och ett relativt stort område norr, nordväst och nordöst om Mogadishu. Men det verkar som om Saeed snarare menar ett mindre område, främst runt Mogadishu och Marka.

G5

Tidigare grupper som har skrivit Maay alfabetet tycker att /y/ kan vara både konsonant och vokal medan den nya gruppen föreslår /y/ som konsonant och har annat ljud /é/. Om ordet slutar /y/ skulle det bli lättare att man skulle skriva /i/ eftersom den motsvarar både Maay och Maxaatiri t.ex. Sedy/sédé> seddi.

P	th	gh	mathə	sedə	madi	seddé
b	d	g	madax	saddex	madax	saddex

?my > má (ma) inte

obetonad > betonad form

yo> iyoo (iyaga) de

ye > iyee (iyada) hon

G3

maxaa (yo) maay (yooneetey) svenska (och)

maxaa (iyaga) maay (iyoo) svenska (de)

det känns att MA (inte) i maxaa och maay är nästan samma till exempel ma rabo (ma fadow)

men maxaa (vad) är mer (may/my) ibland uttalas kortare (may/my fadayse?)

G5

[b] V b V kabó V bb V kabbo ta en klunk / sippa - Vi tänkte att lägga till ord som saknades.

seng [səŋ] / sing idin er

mey / may maxay vad?

eme > amee emee goorma nä?

enny / haayni /enna nahay vi är

ahay / ahayi ahaa jag / han var

lety/leti leedahay du / hon har

eng [əŋ] / ing u till, för, åt

my [mə] / má ma inte (i huvudsats)

Iyo qosoleenaa? (Ma qosleen?) Skrattade de?

förslag: Iyoo qosoleenaa?

G4

Standard Somaliska . l+t = sh (hal+ tii → hashii)

May. l+t = ll (hal+ ti → halli)

Mog. Ashr. l+t = It (hal+ ti → haldi)

Mog. Marka. Jid. l+t = It (dhal+ t → dhaltey)

Maay (Baydhabo / Baidoa)

Beskrivningen bygger i första hand på Saeed (1982, 1992)

Ljudsystemet

Maay saknar ljudet /x/. I stället för uttalas oftast /h/, men sist i ord saknas det ofta.

Hamar	Xamar	<i>Mogadishu</i>
hoog	xoog	<i>strength, force</i>

heeb	xeeb	<i>shore, coast</i>	
hady	xadaa	<i>steals</i>	
sidy	[sidə]	saddex	<i>three</i>
lihdung	[lihdun]	lixdan	<i>sixty</i>
li	[li]	lix	<i>six</i>
libe (?)	[libe]	libaax	<i>lion</i> [β] ?

Maay saknar också ljudet /c/. I stället uttalas oftast //, men även andra ljud förekommer: /w/, /h/, /y/, /l/.

Ali	Cali	<i>Ali</i>	
ir	cir	<i>sky</i>	
ed	cad	<i>white</i>	
alool	calool	<i>stomach</i>	
anrab	carrab	<i>tongue</i>	
wang	[wan]	caano	<i>mjölk</i>
sa'	[sa?]	sac	<i>ko</i>
ba'iid	[ba?i:d]	biciid	<i>oryx</i>
kah	[kah]	kac	<i>reser sig</i>
mayaang	[maja:n]	macaan	<i>välsmakande, söt</i>
galang	[galan]	gacan	<i>hand, arm</i>

Maay saknar även /χ/. I stället förekommer som regel [ç] eller [h].

wasaq	wasakh	<i>dirt</i>
sheekh	sheeq / sheeh	<i>schejk</i>

Maay har ljudet **ny** /ɲ/, en palatal nasal, ungefär som franskt/italienskt -gn- eller svenska -nj-.

nyaawduur (y'aawduur) *vildkatt*

Maay har ljudet **jh** / ... /, en palatal klusil (a platal plosive)

I slutet av ord motsvaras ofta korta somaliska vokaler av den neutrala vokalen /ə/ i maay. Detta ljud skrivs i slutet av ord med bokstaven **y**.

bery	beri	<i>time</i>
widny	wadne	<i>heart</i>
afky	afka	<i>the mouth</i>
tuugy/tuughty (?)	tuugo	<i>thieves</i>
kaby/kapy (?)	kabo	<i>shoes</i>

sedə	<sedy>	saddex
mə	<my, ma>	ma (qurub-diidmeed)
lə	<ly>	lá (horyaale)
men:		
lə	<ly, la, le>	la (magacuyaal yeele)

Tillsammans med vokal står bokstaven **y** för samma konsonant som i somaliskan.

iyo	iyaga
------------	-------

I slutet av ord efter /y/ och inuti ord skrivs som regel **e** för [ə].

iyə	<iye>	iyada
------------	-------	-------

Enligt ett ganska nytt förslag skrivs fonemet [ə] med ett helt eget grafem: < é >.

Sist i ord har maay ofta kort vokal där standardsomaliskan har lång vokal.

-ki, -ti	-kii, -tii	referentiell ändelse
----------	------------	----------------------

I maay slutar inte ord på **-n** eller **-m**, utan på **-ng**. Man uttalar inte [ŋg], utan bara [n], precis som på svenska!

MAAY		STANDARD	ENGLISH
lang	[lan]	nin	<i>man</i>
shang	[ʃan]	shan	<i>five</i>
hung	[hun]	xun	<i>bad</i>
wiing	[wiin]	weyn	<i>big</i>

Före konsonant kan en vokal följd av /n/ alternativt uttalas som nasal vokal.

MAAY		STANDARD	ENGLISH
bilaanty	[bila:ntə] / [bilā:tə]	naagta	<i>'the woman'</i>

Som i majoriteten av de somaliska dialekterna förekommer inte /dh/ efter vokal, bara först i ord (och efter konsonant (?)).

hir	xir / xidh	<i>close</i>
bir	bar / badh	<i>half</i>
geper	gabar / gabadh	<i>girl</i>

Precis på samma sätt som i somaliskan så uttalas **-b-, -d-, -g-** mellan vokaler på ett svagare eller slappare sätt, men i maay återges detta uttal på ett annorlunda sätt i stavningen.

[d]	< d >	sedy	< dd >	saddex	<i>tre</i>
[b]	< b >		< bb >		
[g]	< g >		< gg >		
[ð]	< th >	bathing	< d >	badan	<i>mycket</i>
[β]	< p >	geper	< b >	garab	<i>flicka</i>
[ɣ]	< gh >	maghy	< g >	magac	<i>namn</i>

Enligt ett nytt förslag ska dessa ljud även på Maay skriva på samma sätt som i standardsomaliskan, dvs. **sedde**, ..., ..., **bading**, **geber**, **magé**.

I en rad ord har maay [m] där standardsomaliskan har [b].

hamiing	habeen	<i>night</i>
lamy [lamə]	laba	<i>two</i>

Ljudväxlingar

l + t > ll

ul, ulla [ullə]	ul, usha	<i>pinne, pinnen</i>
------------------------	-----------------	----------------------

-ng sist i ord, men **-n-** före /d/, /t/.

wang, wanty	caano, caanaha	<i>mjölk, mjölken</i>
--------------------	-----------------------	-----------------------

Maay har färre ord med bortfall av inskottsvokal

maalyng, maalymo	maalin, maalmo
stam: maalym-	stam: maal_m-
araghi, aragti, aragheen	arkay, aragtay, arkeen
stam: arag-	stam: ar_k-

Men växling förekommer, t.ex.

galang, galmo	gacan, gacmo
stam: gal_m-	stam: gac_m-

Ortografi

I vissa texter tillämpas stavningen **y'** i stället för **ny**.

nyaawduur ~ **y'aawduur** *vildkatt*

I en del nyare texter tillämpas stavningen **é** i stället för **y**.

afky ~ **afké** [afkə] afka

Morfologi

Plural av substantiv

Tre pluraländelser domineras helt: **-y[ə]/-o, -yaal, -et**.

med ljudväxlingar:

laŋ	lamə	nin, niman
galanŋ	galmə	gacan, gacmo
	kobə	kabo
	tuugə	tuugo
	eyə <eye>	eeý
maðə	maðəyaal	madax madaxyo
<mathy>	<matheyaal>	
	goronyaal	gorayooyin
	eeleyaal	deerooyin
hees	heeset	hees heeso

Determinerare

-ko **-to**

-kə <ky> **-tə** <ty>

-ki **-ti**

-kuŋ/-kuunŋ **-tuŋ/-tuunŋ**

-kaas **-taas**

-kee **-tee**

tuugogaas
kabogaas

tuugadaas
kabahaas

laŋka (ninka) 'the man'
laŋkuŋ (ninkan) 'this man'
laŋkaas (ninkaas) 'that man'
laŋkee (ninkee) 'which man',

5.

naagtə (naagtan) 'the woman'
naagtunŋ (naagtan) 'this woman'
naagtaas(=) 'that woman'
naagtee(=) 'which woman'

Case

gurbí shéeni (qurbac buu keenay) 'he brought a camel'
gurbi shéeni (qurbac baa keenay) 'a camel brought him'

försdag: gurbí shéeni, gurbi skulle ha med accenttecken

wéy ba shéeney naŋkə' (isagu ninkii buu keenanay) 'he brought the man'
wéy ba shéeney naŋkə (ninkii baa keenay isaga) 'the man brought him'

Saeed(1982:14)

Demonstratives

daanjeerkunŋ (daanyeerkan) 'this monkey'
daanjeerkaas (daanyeerkaas) 'that monkey'

shiriftunŋ (shanladan), 'this comb'
shiriftaas (shanladaas), 'that com'

Saeed(1982:15)

Possessives

sartə (sarta) 'the house' gurbəgə (qurbaca) 'the camel'

sartey (sartayda), ‘my house’	gurbəgey (qurbacayga) ‘ my camel’
förslag:sartey>: sartee	
sartaa (sartaada) ‘ your house’	gurbəgaa (qurbacaaga) ‘ your camel’
sartiis (sartiisa) ‘ his house’	gurbəshey (qurbiciisa) ‘ his camel’
sartiyē (sarteeda)‘ her house’	gurbəshee (qurbaceeda) ‘ her camel’
sartaynə(sarteena)‘ our house’	gurbəgaynə (qurbaceena) ‘ our camel’
sartiinə (sartiina) ‘ your house’	gurbəgiinə (qurbiciina) ‘ your camel’
sartiyo (sartooda) ‘ their house’	gurbəsho (qurbacooda) ‘ their camel’
Förslag: (sartiyoo)	

Saeed(1982:15)

Numerals

side (f)	saddex	saduŋ (m)	soddon
afar (f)	afar	afartuŋ (m)	afartan
shan (f)	shan	kotuŋ (m)	konton

Personliga pronomen

Subjektsformer

aŋə	<any>	aniga
aðə	<athy>	adiga
usə	<usy>	isaga
iyə	<iye, ye>	iyada
lə	<la, ly, le>	la
unnə	<unny, uny>	innaga/annaga
isəŋ	<iseng>	idinka
iyoo, iyo		iyaga

Objektsformer

i		i
kə	<ky>	ku
əs	<is>	is
nə	<ny>	na/ina
səŋ	<seng>	idin

Andra pronomen

ki kalə (nin kale) ‘the other one’.

Frågeord

may?, mey?, maay?	maxay?
eey?	ayo, yaa?
eme?	goorma?
meegha?	meeqa?, immisa?
intee?	meeshee?, xaggee?, halkee?

Verb

Autobenefaktiva verb med suffixet -əð-

1:a konjugationen

dhisə, dhistə	dhisaa, dhista
dhisáyə	dhisayaa
dhis! dhisé	dhis! dhisa!

3:e konjugationen

dhísəðə, dhísətə	dhistaa, dhisataa
dhisəðaáyə	dhisanayaa
dhisóy! dhisəðé!	dhisoo, dhista

Enkelt presens

sheen-ə	keen-aa
sheen-tə	keen-taa
sheen-nə	keen-naa
sheen-taaŋ	keen-taan
sheen-aanŋ	keen-aan

Enkelt preteritum

sheen-i	~ sheen-ey	keen-ay
sheen-ti	~ sheen-tey	keen-tay
sheen-ni	~ sheen-ney	keen-nay
sheen-teeŋ		keen-teen
sheen-eenŋ		keen-een

Konjunktiv

sheen-aw	keen-o
sheen-?	keen-to
sheen-?	keen-no
sheen-?	keen-taan
sheen-?	keen-aan

Progressivt presens

sheenə haáyə	~ sheenaáyə	~ sheenoóyə	keenayaa
sheenə haáytə	~ sheenaáytə	~ sheenoóytə	keenaysaa
sheenə haáynə	~ sheenaáynə	~ sheenoóynə	keenaynaa
sheenə haáytaaŋ	~ sheenaáytaaŋ	~ sheenoóytaaŋ	keenaysaan
sheenə haáyaanə	~ sheenaáyaanə	~ sheenoóyaanə	keenayaan

Progressivt preteritum

sheenə haáyi	~ sheenaáyi	~ sheenoóyi	keenayaa
sheenə haáyti	~ sheenaáysi	~ sheenoóysi	keenaysay
sheenə haáyni	~ sheenaáyni	~ sheenoóyni	keenaynay
sheenə haáyteeŋ	~ sheenaáyseen	~ sheenoóyseen	keenayseen
sheenə haáyeen	~ sheenaáyeen	~ sheenoóyeen	keenayeen

Immediate Future

sheen-é	keenayaa ~ keeni doona
sheen-aásə	keenaysaa
sheen-aánə	keenaynaa
sheen-aásanə	keenaysaan
sheen-aáyanə	keenayaan

Distant Future

sheenə doónə	keeni doonaa
sheenə doóntə	keeni doontaa
sheenə doónnə	keeni doonnaa
sheenə doóntaaŋ	keeni doontaan
sheenə doónaaŋ	keeni doonaan

Past Habitual

sheenə jéri	keeni jiray
sheenə jérti	keeni jirtay
sheenə jérni	keeni jirnay
sheenə jérteen̊	keeni jirteen
sheenə jéreen̊	keeni jireen

Conditional

sheenə lahaáyi	keeni lahaa
sheenə lahaáyti	keeni lahayd
sheenə lahaáyni	keeni lahayn
sheenə lahaáyteeñ	keeni lahaydeen
sheenə lahaáyeeñ	keeni lahaayeen

Imperative

sheen	keen
sheené	keena

Prohibitive

əŋ sheéntoy	ha keenin
əŋ sheéntéen̊	ha keenina

Optative

sheenóy	aan keeno
sheénøy	ha keeno
sheéntoy	ha keento
sheénnøy	aan keenno
sheéneen̊	ha keeneen

Prefixverb

I maay böjs inga verb med prefix. Alla de kusjitiska prefixverben har utvecklats till regelbundna verb med suffixböjning.

er!	dheh
erə, ertə ... ???	yiraahdaa, tiraahdaa,
eri, erti, eri, erti	iri, tiri, yiri, tiri
erni, erteen, ereen	niri, tiraahdeen, yiraahdeen
koy!	
kooyə	yimaaddaa, timaaddaa
kooyi	yimid, timid
kas!	
	yaqaan, taqaan
	yiqiin, tiqiin
yaal!	
	yaal, taal
	yiil, til

The copular verb 'to be'

Verbet 'är' och med presensstammen e-:

aha		ahay
eyə	<eye>	/ haayi
etə	<ety>	/ haayti
ennə	<enny>	/ haayni
etiiŋ		/ haayteeng
eyiiŋ		/ haayeeng

negative present tense

mə ihi	ma ihi
mə ihid	ma tihid
mə eh	ma aha
mə ihiŋ	ma nihin
mə ihidiiŋ	ma tihin
mə eh	ma aha

och preteritumstammen ahay-:

ahay-i	(ahay ?)	ahaa
ahay-ti		ahayd
ahay-ni		ahayn

ahay-teeŋ
ahay-eeŋ

ahaydeen
ahaayeen

Satser utan verb

Ali askárwə.

Cali askari **weeye**.

Efter vokal kan denna partikel dras samman med föregående ord: **wə** → **u**

Gurbéwə. ~ **Gurbú.**

Qurbac weeye.

The verb 'to have'

Verbet 'har' med presensstammen **le-**:

laha

leeyahay (anigu)

leyə <leye>

leeyahay (isagu)

letə <lety>

leedahay

lennə <lenny>

leenahay

letiinj

leedihiin

leyiinj

leeyihiin

negative present tense

mə lihi

ma lihi

mə lihid

ma lihid

mə lə

ma laha

mə lihiinj

ma lihin

mə lihidiinj

ma lihidin

mə lə

ma laha

och preteritumstammen **lahaay-**:

lahaay-i

lahaa

lahaay-ti

lahayd

lahaay-ni

lahayn

lahaay-teeŋ

lahaydeen

lahaay-eeŋ

lahaayeen

Negative past:

mə ləhayn

ma lahayn

Prepositioner

əŋ	<ing, eng>	u
kə	<ky>	ku
ku		ka
lə	<ly>	la

kontraktioner

ling	loo
------	-----

Satspartiklar

Maay saknar motsvarighet till somaliskans **waa**. Alltså är inte satspartikel någon obligatorisk del av varje mening i maay på samma sätt som i standardsomaliskan.

Den enda situationen där en motsvarighet till waa förekommer är i satser utan verb av typen:

Ali askár**wa**.

Cali askari **weeye**. / Cali **waa** askari.

Frågepartikel

Frågepartikeln utgörs av suffix som läggs till verbet:

-aa (-e) läggs till efter verbformer som slutar på **-ng** som då ersätts med **-n-**

Iyo qosoleen**aa?** Iyagu **ma** qosleen? Skrattade de?

Shaqeyaane? **Ma** shaqeyaan? Arbetar de?

-ey ersätter vokalen i slutet av andra verbformer.

Negation

mə	<ma, my>	ma
əŋ	<eng, ing>	aan, ha
ma sheenow		ma keeno (joogto)
ma / mal / may sheenə		ma keenin (tagto)
ing kooytoy		ha imanin (mamnuuc)

Focus

De används bara vid fokus på en substantivfras:

iyaa / ya / wa / -a ayaa / baa / -aa

laŋkó wá shéeni (nin baa keenay)

laŋkí yá shéeni (ninkii baa keenay)

wey / wey ba / may waxaa

Ordlista

aany	cunaa	äter
aary'aary	caaro	spindel
aathiye	hooyadii	hans mor
aaw	aabbe	far
aay	hooyo	mor, mamma
abaay > awooy ayeeyo mormor, farmor	*abaay= betyder syster	
abaay	ayeeyo	mormor, farmor
aboow > awow awoowe morfar, farfar	*aboow= beytyder bror	
aboow	awoowe	morfar, farfar
adiin/andiin	cadiin/caddiin	fett
adow	cadow	fiende
afbilaaw	quraac	frukost
aftiing	iftiin	ljus
ag	cag	fot
alool	calool	mage
aming	waqtí	tid, ögonblick
amuud	dhimo	dö
anjaar		duva
anjhuuf	candhuuf/calyo	spott
anrab	carrab	tunga
any	aniga	jag
ar	carro	jord
aragi	arkay	såg
ariir	carruur	barn
arring	arrin	sak, ärende, angelägenhet
athy	adiga	du
barbaar	dhaliñyaro	ungdomar
bathing	badañ	mycket
bedembed	dambas	aska

beriid	bariis	ris
besy [besə]	lacag	pengar
bi / biy	biyo	vatten
bil	dayax, bil	måne, månad
bilaang	naag	kvinna
binaay	mari	töm!
bool	baal	fjäder
bool> baal fjäder *bool		
boor	ooy	gråt
buuby	duulaa	flyger
buuy	buuxi	yll på!
daabaloy!	dabaal!	simma!
dareer	soco	gå!
dereery	lugeeyaa	promenerar
dhagadhaaw	laqanyo/lalabo	illamående
dheegy	maqlaa	hör
dhimoy!	dhimo!	dö!
dhirifi	carooday	blev arg
dhunjhi/dhunji	liq	svälja
dhuuri	quraanjo	myra
doo'	hadal	tala/prata
dooy	amuud	sand
dowy	dawaco	räv
ed	cad	vit
edaang	caddaan	vit färg
eel	ceel	källa, brunn
ees	doog, daaq	bete, grönt gräs
eyy	ey	hund
eyy?	ayo?	who?
er!	dheh!	säg!
eryng	ari	get
fakoy	baxso	rym!
fateenaa	rabeen	ville
faylen [fajlən]	fiican, wanaagsan	bra, fin
gaal	geel	kameler
gaas	gees	horn
galaanjhy	qaaddo	sked
galang	gacan	hand
gee	beri	imorgon
geper / geber	garab flicka	Enligt den nya Maay alfabetet /p/ > skrivs /b/.
geper	garab	flicka

gurby	hal	kamelhane
haanoo	kuwo	de
habar	naag	fru
haboog	masar/fasaleeti	sjal
hambal	caleen	löv
hamiing	habeen	kväll, natt
harti	nin	man
hebed	xabad	bröst
hidig	xiddig	stjärna
hoghol	daruur	moln
hooby athy	haddaad	om du
hundurmo	hurdo	sömn
hundury	hurdaa	sover
iddy	ciddi	klo
ii	iyo	och
ing	u	till, för
ir	cir	himmel, sky
iri	qorrax/cadceed	sol
iridhiimo	qorrax dhac	skymning
isen [isən]	idin	er
isgal	dagaal	krig
iyee	iyada	hon
jarreey	jiray	var, fanns
jeel	jaal/saaxiib	vän
jeeladay	jeelaaday	älskade
jhab	jab	brott, fraktur
jheer	xishood	blyg
jing	simman	jämna
jyring	gar/gadh	haka
kahi	kac	stå upp, resa sig
kahi/ kah kac stå upp, resa sig	imprerativ = kah	
kasy	yaqaan	vet
kerkery	doofaar	gris
kiikaany	keena	vår
kiikay	kayga	min/mitt
kirkir	doofaar	gris
kob	kab	sko
kooyi	yimid	kom
kor	harag	skinn
kuleel	kulul	
kung	kan	den här

kury	kuray/ inan	wiil	pojke, son	
kutaab -ty		arday -da		elever, studenter
lamy [lamə] / lamma	laba / labo	två		
lamy [lamə]	laba / labo	två		
lang (nang)	nin		man	
libe	libaax		lejon	
libe/libee libaax lejon				
liib mula' mulac/ bulac	ödla			
liib	arinuug	ödla		
ludaay/katylaang	ayax	en gräshoppa		
maanye	bad	havet		
Maay	Standard somaliska	Svenska		
madii	midkii	den som		
maduung	markaas	sedan		
mady [madə]	madax	huvud		
magyingyaal	magacuyaal	pronomen		
malay/ mallaay kalluun, mallaay fisk				
mallay	kalluun, mallaay	fisk		
mathalaa	ballan	löfte		
mathel	ballan	tid		
may (maay ?)	maxaa			
mayaang	macaan	söt, god		
meghel	rag	karlar		
mey	maxay	vad?		
midow	madow	svart, mörk		
mingdily	mundul	stuga		
misgè	maseggo/haruur	durra		
mogdy	mugdi	mörker		
moor	xero			
my	ma	not		
nag	celi	lämna tillbaka		
nasadi	nastay	vilade		
njeed	tag	gå!		
nyaawduur	yaanyuur duur	vildkatt		
okung	ukun	ägg		
oong	oon/haraad	törst		
oong	oon/haraad	törstig		
qobow	qabow	kall		
reed	gadaal	bak		
roogsoy!	is taag!	stå upp!		
rooji	jooji	stoppa, stanna		
roor	orod	spring!		

seyd, sediithii	saddex, saddexdii	tre, de tre
seew	tag	gå
seriir	saliid	olja
seriir/ sariir saliid olja		
shal biyi	kalabixin	urskilja
sheen	keen	ta med, hämta
shirif	shanlo	kam
shughul	shaqo	arbete
si!	sii!	ge!
sinid	sanad	år
so'	hilib	kött
summud	summad	märke
suurutha	quruxda	vackra
taawiyaasee	malaynaysaa	tror
taraaw	beer	lever
tarrey	tiri	sa
tees	duqsi/diqsi	fluga
tiiday	tayda	min/mitt
ting	tin	hår
tingjhir	digir	bönor
tuury [tuurə]	tooreey/mindi	kniv
tuury [tuurə]/ toory mindi	kniv	
ufuri	dibiray/fuuray	överdriven mätt
ulumo/widaad	culumo/wadaad	präst
ungbeer	lebis	dräkt
unny	annaga	vi
unug	cunug, inan, wiil	barn, pojke
unug/ cunug		
us	qaad	hämta
usbi	tusbax	radband
usby [usbə]	cusbo	salt
usub	cusub	ny
uthug	udgoon/carfoon	doftar
uung	qaac/qiiq	rök, ånga
waar	orgi	en killing
walgorod	waxgarad	intelligent
wang	caano	mjölk
waraabi	cabbay	drack
waraaby	cabba	dricker
weby [wəbə]	webi	flod
wedy	wadaa	kör, för
wey	waxaa	fokuspartikel

widny [widnə]	wadne	hjärta
wiing	weyn	stor
wishaaq	ciid	sand
yer	yar	liten

Somali Stories 8

Gepertoo ii sedy meghel

Gee iyaa wey jarreey sedy meghel. Koo suurutha lahaayi, kang lamaad wey haayey lang walgorod eh oo karty bathing, kang sedehaad hooly bathing iyaa lahaayi.

Maduung sediithii lang wey is ly fatheenaa gepertoo eed ing suurud bathing oo le erraayi Iishow.

Iishow wey oghaatey inii sedy meghel iyee guur ky fathaayang. Maduung shuruudii iyee ky **shal** biyi lahaayti iyaa dejhiithi. Sediithii lang ku kasty mathalaa goony ing ky hirti. Sediithii lang marby mithaa Iishow ing kooyey, **reed** guur ky ly haasowi.

Madii kowaad, kii suurudy lahaayi iyaa ing kooyi Iishow. Wey erreey "Ariirey suurudey dey. AriiyCoghey aathiyo naghetoo fathee? Hooby athy i guursety wey dhalaasee owlaad hanuung suurud bathing."

Langkii lamaad iyaa ky higheey, usuuny wey erreey "Alingtii aathey, moorathey arag, nolol aduuuycy illy wathaagto fathee? Hooby any i guursety athii ariicyooghaa nolol fayllee ku noolathaasang."

Gabar iyo saddex nin

Beri baa waxaa jiray saddex nin. Mid qurux ayuu lahaa, kan labaad wuxuu ahaa nin waxgarad ah oo karti badan, kan saddexaad xoolo badan ayuu lahaa.

Markaas saddexdii nin waxay isla rabeen gabar aad u qurux badan oo la oran jiray Iishow.

Iishow waxay ogaatay in ay saddex nin iyada guur ku rabaan. Markaas shuruudihii ay ku kalabixin leheyd ayey dejisay. Saddexdii nin mid kasta ballan gooni ah ayey u dhigtay (ku xirtay). Saddexdii nin marba mid ayaa u imanayay Iishow oo guur kula haasaawayay.

Midkii koowaad ee quruxda lahaa ayaa u yimid Iishow. Waxa uu yiri "Inanyahay quruxdayda day! Waxaan rabaa in aad carruurtay hooyadood noqoto? Haddaad i guursato waxa aad dhali doontaa carruur aad u qurxoon."

Ninkii labaad ayaa ku xigay isaguna waxa uu yiri" Walaashay, xeradayda arag, nolol aduunyo in aad ila wadaagto ayaan rabaa. Haddii aad aniga i guursato adiga iyo

Langkii sedehaad oo ing ky dambooyi iyaa kooyey, wey erreey "Oorathey naghadoo fathee? Any lang suurud bathing ii hooly bathing le my ihi. Laakiing wey aha lang qalqaaly bathing oo walgorod eh. Lang eed ing karty bathing iyaa aha qalqaalathey ii kartithey dey."

Gepertii madii sediithii lang warsho ky dheegti iyaa shalbiyi waayti. May weeli lang kasty eetha inis faalliyi. Iishow wey is weydiithay, "Any regung waaby ky wareerey kee kulu bahee? Iyaa! Iishow athy talii ing baahanta maay? Arringtung aathey iyaa ku ly talathee, iyaa is errti."

Gepertii wey go'aang ky deertey inii iyee sediithii lang arringtayo aathiye ing jeeytoo, oo kulu talety. Aathiye iyaa ing seeti, wey errteey "Aayow sedy meghel iyaa inii i guursethang fathaayang, aniiny lang any ku ly baha iyaa gorothowaayi."

Iishow wey errteey, "Aayow iyeey sediithang lang kiing shal sheeghee i dhoghongsooy: Koo suurud bathing iyaa ley, koo aaqilaa — walgorodwu, kang sedehaad hooly bathing iyaa leyaa, taajirwu." Aayow janaay, "maduung kii any ku toosy lahaayi iing sheegto fathee? Arringtayo any eethaa ing ky wareerey.'

Iishow hathalkii wey ky gepegepeeytey, "Aayow langky taajirky eh wey ky

ciyaalkaaguba, waxa aad ku noolanaysaan nolol fiican."

Ninkii saddexaad ayaa yiri" oridayda in aad noqoto ayaan rabaa! Anigu nin qurux badan iyo xoolo badan leh ma ihi. Aniga nin suurad leh ama xoolo badan ma ihi. Laakiin waxa aan ahay nin dadaal badan oo waxgarad ah. Nin aad u karti badan ayaan ahay, dadaalkayga iyo kartidayda eeg."

Gabadhii markii ay dhageysatay saddexdii nin warkoodii, waa ay kala bixin waysay. Sababta oo ah nin kastaa aad ayuu isu ammaanay. Iishow waxay iswediisay," Aniga runtii waaba ku wareeraye, kee kala baxaa? Iyaa! Iishow adigu talo ayaa u baahantahay, miyyna ahayn? Arrintan hooya ha kaala taliso ayay istiri."

Gabartii waxay go'aan ku gaaratay in arrantii saddexda nin hooyadeed ula tagto, oo ay kala taliso. Waxay u timid hooyadeed, waxayna ku tiri " Hooyooy saddex nin ayaa rabo in ay i guursadaan, anigana waxaan garan la'ahay mid aan kala baxo."

Iishow waxay tiri, " Hooyooy saddexda nin aan bal kuu kala sheeghee i dhageyso: Mid waa qurux badanyahay, midna waa caaqil waxgarad ah, kan saddexaadna, xoolo badan ayuu leeyahay, waa taajir." Hooyo macaaneey, " Ninkii aan dooran lahaa in aad ii sheegto ayaan rabaa.? Arrintan aad ayaan ugu wareeray."

jeelathey hoolo bathing, fathee. Lang aaqil eh talathiis mal ku maaramaa, usuuny fathee. Lang suurud bathing suurudiis mal ku tapaa, usuuny fathee. Aayow iyeey arringtang ku taliitho fathee?

Aathiye wey tarreey, "haa ! saas miyaa? Arringtaa kasey, hooby saas ety, dhughungsooy kii ly taliyee. Hor ii horaang, langky suurudy le ing guursetooy. May weeli, lang suurud bathing hooby usy doghoow suurudis tapaas. Lang geegy hooly bathing le, hoo barriyey ky maaling gaalii, loothii ii erringkii ku dhammaathang usu oo wal ing haaysinee oo hooly laang eh iyaa ha hereey, usuuny ing guursetooy.

Aathi wey errteey, Gepertey i dheeg!
Talathey qaathathey.

Iishow, Haye aayow!

Aathiye wey errteey any talathey wey waa, Langky walgorodky eh guursooy, may weeli langkaasow wey ky feylleyaa otheynimy iyaa liing ky weeree, akyarnimy iyaa liing ky weeree, Gopaa liing doorethee, malaaghaa ly ky weelee, wal kastoo lisky qobsythi usii shalbiyee. "Talathey, ing ky shakiithoo langkaas guursooy. May weeli, langkaas meelaa ha koo biyee." Sediithii lang ing seew, ing sheeg inii athy guursethaas langky walgorodky eh.

Gepertii sediithii lang iyaa kulmiithey, wey tarreey, "Megheloow i dheegha any lang kang walgorodky eh iyaa

Hooyaddii waxay tiri, " haa! Saas miyaa? Haddii ay saas tahay i dhageyso aan kula taliyee. Ugu horaynba, nin qurxoon ha guursan! Maxaa yeelay quruxda badan marka uu duqoobo, quruxdii waa dhammaanaysaa. Ninka maanta xoolaha badan leh, haddii bari ka maalin geelii, lo'dii iyo arigii ka dhammaadaan, asaga oo waxba haysan ayuu soo harayaa ee asagana ha guursan!

Hooyaddii waxay tiri, gabartaydiyeey i dhagayso! Taladay, ma qaadanaysaa?

Iishow, haye hooyo!

Hooyaddii waxay tiri, aniga taladaydu waa, ninka waxgaradka ah ee guurso, sababtoo ah ninkaasi waxa uu ku fiican yahay odaytinimo ayaa loogu yeeri, akhyaarnimo ayaa loogu yeeri, malaaq ayaa laga dhigi, wixii laysku qabtana isaga ayaa kala bixinaya. "Taladayda ha ka shakin ee ninkaas guurso. Maxaa yeelay, ninkaas meel ayuu kaa saarayaa." Sadddexda nin u tag, una sheeg in aad adigu guursanaysid ninka waxgaradka ah.

Gabartii sadddexdii nin ayay kulmisay, waxayna tiri," Raggow i dhageysta, aniga ninkan waxgaradka ah

guursethee, lamaathing oo ayaan guursanayaa ee labadiina raallahaathaa."

Gepertii talathii aathiye iyaa qaathatey, langkii aaqilky haayi iyaa oroosi. Arringtii wey nagheteeey sithii aathiye ing sheegti. Langkii aaqilky haayi wey naghethay lang meghis lahoo si feylling reerjhey ing maareeyaaw, nolol farah ii raaha leh iyaa ky wathy noolaaying usy, owladis ii aathiyo.

Sheekathung may ny baraans? Hooly wal dhamaathaawu, suurud bathing wal tapaawu, laakiing goroshy ii karty lanky my ky tapaayang intii usy noolyi.

ayaan guursanayaa ee labadiina kale iga raali ahaada."

Gabadhii waxay qaadatay talladii hooyadeed, waxayna guursatay ninkii caaqilka ahaa. Arrintii waxay noqotay sidii hooyadeed ugu sheegtay. Ninkii caaqilka ahaa waxa uu noqday nin magac leh oo si fiican u maareeyay reerkiisa, nolol farxad iyo raaxo leh ayay ku noolaayeen isaga, carruurtiisa iyo xaaskiisaba.

Sheekadan maxay na baraysaa? In xoolu ay dhammaanayaan, qurux badnidana gabow uu ka danbeeya laakiin kartida iyo garashadu ay yihiin wax qofka u hara .

260.09 – Maay, del 2

Grupp 5

Gender (Jinsi)

1.

Nan̄ka sartuŋ qisədaayə. (Ninka sartan dhisaya.) ‘the man who is building this house’
dhisanaya

förlag:naŋka>lanka, sartuŋ>sartuuŋ

2.

Naagtə sartuŋ qisədaaytə. (Naagta sartan dhisaysa) ‘the woman who is building this house’

förlag: naagtə> bil'aang

3.

Shimbiro buulkuŋ qisədaayaan̄. (Shimbiro buulkan dhisaya.) ‘the birds who are building this nest’

förlag: shimbiro>shimbirogii

Subcategorization som är inte stabil

6.

naag sheeneeŋ (naagaha keenay) ‘some women who brought it’
naag? (bil'aanaa sheeneen)

7. namo sheeneeŋ (nimanka keenay) ‘some men who brought it’
namo? (meghelaa sheeneen)

Saeed(1982:11)

Locative particles

(55) Hamaraa / Hamar ya ku kooyi Xamar buu ka yimid

(56) wey ba ku kooyey Hamar. (Waxaan ka imid Xamar) ‘I came from Hamar.

(57) iddə gudaashe lajne mə kə jerin(ə), (Guriga gudihiisa qofna kuma jirin)
Nobody was inside the house

(58) Libeyaal a kə jideen moorədə bineenshə (Libaaxyo baa ka ciyay xerada dibadeeda)
'lions roared outside the enclosure'

Grupp 3

Phonetical rules: Assimilation

ul + tə = ullə

stick the = ‘the stick’ usha

bad + tə = baddə

ocean + the= ‘the ocean’ badda

The gender.

Lajka sartuŋ qisəðaayə. (Ninka dhisaya aqalka.) ‘The man who is building this house’
Man.the house.this built Ninka aqalka dhisanaya

Fråga: Varför är inte verbet böjt? Jag ser bara substantiv i maay-satsen

Case

gurbi' sheeni Geel buu keenay. ‘he brought a camel’

gurbi sheeni Geel waa keenay

Demonstratives

-kuŋ/tuŋ and -kaas /taas

(21)

[ŋ] = < ny >

daangjheerkung ‘this monkey’ daanyeerkan

daangjheerkaas ‘that monkey’ daanyeerkaas

shiriftuŋ ‘this comb’ saqaftan

shiriftaas ‘that comb’ saqaftaas

Af Maay 1aad

Kutaabty Afky Aayow

AF MAAY

1aad

- Fidhy fuud my sheenaw -

<<20>>

Lamy Nyaanyur

Haty ku hora lamy nyaanyur may isky galeeny gapylko so' eh. Daangjherko wa ing gareeytymeng lamythy nyaanyur. Madaasa may fatheey ini usy ku dha fa'itheeysythy.

Daangjherki may errey “Sheeny, ani sy hag eh siingky shal gooyee”. Lamythi nyaanyur soki ya daangjherki ing dhiipeng. Daangjherki dhata dhowyi soki reed may errey “walaaghung jing me eh sughaathy” lamythii gapyl ya koo walaagho ku goosythi, kureed mey errey “hatyby jing me eh sughaathy”, Kii lamaatha hatyny walaagho ku gooyi, sythi saas ley ing weelayi soki usylley leeysythi, lamythii nyaanyurny wethynaaw haayo meelli ku shal tapeeng.

So'aal:

- 1- Lamaathy nyaanyur may isky galeng?
- 2- Daangjherky may fathaayi?
- 3- Daangjherky may erri?
- 4- Soki ay aami?
- 5- Sheekythung may lyku dheefe?

Ardayda Afka Hooyo

AF MAAY

1aad

- ... ma keeno -

Laba bisadood

Hadda ka hor ayaa laba bisadood waxa ay isku dagaaleen cad hilib ah. Daanyeer baa ay u gar dhigteen labada yaanyuurood. Markaas waxa uu damcay in uu ka dhex faa'iidaysto.

Daanyeerkii wuxuu yiri “Keena, anigu si xaq ah baan idiinku kala goynayaa”. Labadii bisadood hilibkii ayaa ay daanyeerkii u dhiibeen. Daanyeerkii dhexda ayuu ka kala gooyey hilibkii, dabadeed wuxuu yiri “waxaani ma sinna ee sua”. Labadii cad ayuu mid waxoogaa ka goostay, ka dib wuxuu yiri “Haddana ma sinna ee sua”. Kii labaad ayuu haddana xoogaa ka goostay, sidii sidaas loogu waday ayuu hilibkii isagu ku laastay. Labadii bisadoodna ee saaxiibka ahaa halkaas ayay ku kala tageen.

Su áal

1. Maxay labada bisadood isku dagaaleen?
2. Muxuu doonaneyey Daanyeerku?
3. Muxuu yiri daanyeerkii?
4. Yaa cunay hilibkii?
5. Maxaa laga fahmaya sheekadan?

<<21>>

Bakayl Batoor eh

Geeko geeko, geeky mariithi, geeki niing roonayi may jery jereey Bakeeylaagho o garasko hoostisa hunduraayi, si usy meelly ley ing jhiifi may haky dhiyeey meraagho garas eh, daf ley errey, may ka aaley ini irky ha dhiyahaayy. Madaasa roor is daari usy oo ing sheeghaw duunyathy kely ini irky ha dhiyahaayy, duurky dhonga obsy luku dereemi. Aw lipee oo haayi malaagy duurky ya warkii dheeghi.

lipeeky arryngtiya fatashi maybany oghaathey ini garaskoo meraashey ley haayeng wala bakayleeghi ku obsythi.

Duunyathi madii lyng sheeghi arryngti, bakayly may ing biyeeny “ Bakayly Batoor ”.

So'aal

- 1- Bakaylaaghy ingtee jhiifi?
- 2- May ka aali ini haky dhiyeng?
- 3- Malaagy duurky ay haayi?
- 4- Bakaylaaghi may ing sheeghi duunyathi?
- 5- Duunyathy may ing biyeng bakaylaaghi?

<<22>>

Ibdow Waraapy

Haty ku hor may jery jereey kuriiko ly erraw Ibdow Waraapy.

Cabdi Waraabe

Hadda ka hor waxaa jiri jiray kuray/wiil la yiraahdo Cabdi Waraabe.

Maalyng maalymo ku mid eh Ibdow waraapy aathisa may ing dirtey jhaapy sy ye shafar dhig ingky kariithy .

Ibdow Waraapy misaartisa usythey bahi. Si ing dereeri may aryghey garasko jidky gowshey ky yaaly. Madaasa misaarty kily dhii garasaki.

Aathi si ing dharyraasi iry dhiimothi ya kooyi usy oo dethepko wiing ha jiithaw.

Dadky may eraayany "Oofkaany kii Ibdow Waraapy Ally myky weely "

So'aal

- 1- Shafardhig may lyky jeethy?
- 2- Ibdow Waraapy may ling diri?
- 3- Ame kooyi Ibdow Waraapy ?
- 4- Sheekythung may ku baryti?
- 5- May lyky jeethy dethyp?
- 6- Dadky may ky do'aasythaayang?

<<23>>

ISKOOL

Iskoolky maybuwa goob walbarashy oo muhiim ing eh naghaar welpy. Iskoolky may leyaa maallymiing walgoryd eh oo kutaabty walbaraasy, kutaab ing mallyng ini walbarythang ii shaqaaly hool shal gediising ku suubiyaasy iskoolky dhatiis.

Kutaab bathynga hiraabti hang kalahaayang iskoolky sy yo wal ing

Maalin maalmaha ka mid ah Cabdi waraabe hooyadii ayaa waxay u dirtay jaabo/xaabo wax lagu kariyo.

Cabdi Waraabe oo masaartiisa qaatay wuuna baxay. Siduu u socday wuxuu arkay garas jidka gowgiisa/dhiniciisa ku yaalla. Markaas ayuu masaarta la dhacay garaskii.

Hooyadii sidii ay u dhararaysay/sugaysay qorraxdhaci ayuu Cabdi yimid isaga oo qeyb weyn jiiday.

Dadku waxay dhahayeen "Dadaalkeennu kii Cabdi Waraabe Alle maka yeelo."

1. Shafaradhig/cunto soo cun maxaa looga jeedaa?
2. Cabdi Waraabe maxaa loo diray?
3. Goorma ayuu yimid Cabdi Waraabe?
4. Sheekadaan maxaad ka baratay?
5. Maxaa looga jeedaa dedeb?
6. Dadku maxay uu duceeyeen?

DUGSI

Iskuulku waa goob waxbarasho oo muhiim ah, goor walba. Iskuulku wuxuu leeyahay macallimiin waxbarta ardayda, arday

Arday badan ayaa
si iyagu wax u bartaan

barythang kureedny waltar ing
naghythang diintiyo, dalsho ii
dadshooby .

Bariisy madii ly deery kutaabty fasalewa
haku bahaayang sy yo ing galaang
kedky neebsyghy .

Madii walaagho yo fehemeeysythang
fasalewa ky naghythaayang.

Sa'ady madii li' sa' ety , kutaabty
iskoolky wey haku dhiye yo o ilmy
bathyng ha dheefeng

So'aal

- 1- May eyi Iskool?
- 2- Iskool ini seety jeella athy? mey weeli?
- 3- Maallyngky hoolis mayu?
- 4- Kutaabty ame seethayang iskoolky?
- 5- Ameew kedky neebsyghy la hang
bahaw?
- 6- Walbarysythy may taraasy?
- 7- Naghaar may lyky jeethy?
- 8- Meegha sa' kutaabty iskoolky la haku
dhiye?

<<24>>

Gili sah (V) misy gef (x)

1. Lang walbarythiyyaa waltaree
2. Kutaabty mey hang kalahaayany
dhydheel
3. Iskoolky naghaarty muhiim ming eh

Heestii Dugsiilow

De'ethy koraasy ii dugsiilowaa enaa
Dadkeey, Dalkeey ii Diintey
daraadiyoowaa

waxtar u ___aan diintooda, dalkooda iyo
dadkoodaba.

Saacaddu markii lix saacadood tahay,
ardaydu dugsiga waxay

Waydiimo

- 1- Muxuu yahay iskuul?
 - 2- Iskuul ma dhigatay adigu? Mise waa
weli?
 - 3- Macallinka hawshiisu waa maxay?
 - 4- Ardaydu immisada ayey tagaan
iskuulka?
 - 5-
 - 6- Waxbarashadu maxay taraysaa
 - 7- Naghaar maxaa loola jeedaa?
 - 8- Meeqa saac ardayda iskoolka la ... ka
- ...

Dowaad ii qalang ing wethythee dugsii
weeydiyee
De'ethy koraasy ii dugsilowaa ahaa
Maallyngkeey doosheey my diithaw

Epedkeey ku dambooyee
Apuur dembii ahaa, deheb ii luulaa ahaa
De'ethy koraasy ii dugsilowaa ahaa
Dowlaathii barrii ahaa
Ilaahoow dethaalkeey iingky daryng

Afyaal Tarash
- Aamiing-

So'aal
1-Heestung may ku warrymaasy?
2-sheeg afyaalky maghaajhey kaamil eh?
3-Ay daraadis wal ing barythohaayty?

<<25>>
Lipee ii DOWY

Haty ku hor lipeekowa eed ing
doghoowi, mayny tapar ing waayey ini
usy baho wal aamy ha qobsyth. Aw
lipee fikireey may isky weeley lang
bukung, madaasa may farey dughaagdy
dhong ini hal hal hang fiiriyang ,
dughaagdi dhonga tiby geeko ing seeti .

Sitimaangko ku reed dowi ha bati sy
hang fiirthy aw lipee , si hang dareerti
may surungtey mingkii lipeeky
afaafshey. " Ha dhowaaw abaay doweey
" ya erri lipeeki usy oo mathyshey ha
maathy.

Doweethi may terrey " Dhowy aawkey
lipee illaw may ky warsytheey, Saang
mingka hegshey ing jeedy ma saang

haku jeedy may ing waaysini " doweethi
waany roorti .

<<26>>

So'aal

Aw lipee may ky dhii oo ing tapar beeli
?

Aw lipee may hal hal iniingky weeri
duunyathi dhong?

Ingte surungti abaay doweey ?

Abaay doweey may dereengti ?

May ku fahangty sheekythi ?

Maag maag

Dowey daag dareeng ky daag

Hal lipee fuuli waraapi dili mal erraaw.

Lipee miidisa aaw ky weelli

Dowy dirmaanyy qabty duubsyng
lipeewa lety.

Lipee gee weeri my gebyny

Dhagharr langshewa dhipaasy

Diilleey

Mingdilly yerow lamy afaaf.?

Mithoowy mangdyshey maya?

Af yera anaang kaluula?

Sa' wiiney silaa fadheeti ?

Qurung, Sang , Bakaar, Dhery.

<<27>>

Maallyngky fayly

Maallyngky fayly **may kapaay** muhiim
eh ku qaathytheey noolalaany, sy uny
ing ky guuleysyny mustaqbalky.

Maallyngky fayly may ky kaalmeyeey
kutaabty sy yo ing **naghythang** **haano**
waltar ing leh dadky i dalkyby, **may**
weeli kutaabty maybuwa mustaqbalky
umutu.

Macallinka fiican

Macalinka fiican **maxaa** muhiim ah oo
aan ka qaadanaa nolosheena, si aan ugu
guuleysano mustaqbalka.

Macalinka fiican wuxuu ku caawiyaa
ardadiisa, si ay u noqdaan kuwo wax tar
u leh dadkooda iyo dalkoodaba. Maxaa
yeelay ardadu waa mustaqbalka
ummadda.

Saas daraadiye hormarky barry may ky jere galyngty maallyngky fayly. Maallyngky fayly gee I hamiiingby may ing surunya si usy ing iribtiry lahaayi jaahilnimaathy.

Oghaatha kutaapey maallyngky maybuwaa waalydky lamaad, maybany waajib nii aha ini uny karaameyny maallymiingtaany.

So'aal:

- 1- May eyi maallyngky fayly?
- 2- Maallyngky fayly may ky kaaleymeye kutaabty?
- 3- Ay ky tiirsnyi mustaqbalky dalk?
- 4- Se ky naghythi maallyngky waalydky lamaad?

Sidaa darteed hurumarka berrito wuxuu ku jiraa gacanta macalinka fiican. Macalinka fiican maalin iyo habeen wuxuu u taagan yahay sidii uu u ciribtiri lahaa jaahilnimada.

Ogaada Ardayahoow, macalinku waa waalidkaaga labaad, waxaana waajib inugu ah inaan qiimeye no macallimiinteenaha.

Su'aalaha:

- 1- Muxuu yahay macalinka fiican?
- 2- Macalinka fiican muxuu ku kaalmeeyaa ardadiisa?
- 3- Yuu ku tiirsan yahay mustaqbalka dalka??
- 4- Siduu ku noqday macalinka waalidkeyga labaad?

Ashraaf (Mogadishu)

l+t halti hashii

determinerare

-ko, -ka, -ki

ninko qof nin ah

Prefixverb

sg. dhehi, dhehti, dhehyi/dhehi, dhehti

pl. dhehni, dhehteen, dheheen

Prepositioner

en enda preposition för (ka, ku)

Satspartiklar

Ingen morfologisk markering av ja/nej-frågor. I stället markeras ja/nej-frågor med hjälp av intonation (Moreno 1953: 122).

Ashraaf (Marka)

Jiiddu (Marka)

l+t

dhaltey dhashay

har den obestämda ändelsen **-me**

lamme **qof nin ah**

saknar bestämd artikel

Prefixböjning

Fler verb än i andra dialekter enligt Moreno (1953: 122)

Tunni (Brava)

Prepositions

Tosco 1997

²²The same reasoning can be extended to a closely related language, Af Tunni. Af Tunni has two k^V adpositions, *kí* and *kú*, which are assumed to obey the following order of occurrence: *kí* < *kú*. However they “are subject to the same neutralizations found in [Northern Somali]: *kokú* stands for *kí + kí*, *kí + kú* and *kú + kú* (just as [Northern Somali] *kaga* for *ku + ku*, *ku + ka* and *ka + ka*.)” (Tosco 1997: 102-103).

Questions not marked by sentence particle, but by verb suffix -e

Beletkan tuga ki jirane? Magaaladan tuugo **ma** ku jiraan?

Sources for individual varieties

Ashraaf: Moreno 1953, 1954, Green

Aweera/Boni: xx

Banaadiri: Moreno 1955

Bayso: Fleming 1964

Dabarre: Lamberti 1980

Digil: Moreno 1955

Garre: Tosco, 1989.

Jiiddu: Moreno 1951, Lamberti 1981, 1988, Neterer 2021

Maay / Jabarti: Tiling 1921, 1924, Saeed 1982, Paster 2006, Comfort & Paster 2009.

Rendille: Fleming 1964, Heine 1976.

Tunni: Tosco 1997.

Yibir & Midgan (Sab): Kirk 1905.

Referenser

Abdirachid Mohamed Ismail. 2011. Dialectologie du somali: problématiques et perspectives. PhD thesis, Paris: Université Sorbonne, INALCO & LLACAN.

https://canvas.gu.se/files/8304718/download?download_frd=1

Appleyard 1990 ?

Banti 2009

Boberg, Charles, John Nerbonne & Dominic Watt (eds.). 2018. *The handbook of dialectology*. Oxford: Wiley & Blackwell.

Cabdalla Cumar Mansuur. 2016. Midaynta iyo hor umarinta Af-soomaaliga. *Wardheer News*.

Comfort, Jade & Paster, Mary. 2009. Notes on Lower Jubba Maay. In Matondo, M. & McLaughlin, F. & Potsdam, E. (eds.), *Selected proceedings of the 38th Annual Conference on African Linguistics*. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project. 204–216.

Dawson, Hope C. & Michael Phelan. 2016. Chapter 10, Language variation. In: *Language Files*. 12th edn. Columbus: The Ohio State University Press.

Ehret, Christopher & Mohamed Nuuh Ali. 1984. Soomaali classification. In Labahn, Thomas (ed.), *Proceedings of the Second International Congress of Somali Studies, Vol. I: Linguistics and literature* (University of Hamburg, August 1–6, 1983), 201–269. Hamburg: Helmut Buske. <http://hdl.handle.net/2307/2847>

Fleming, Harold C. 1964. Baiso and Rendille: Somali outliers. *Rassegna di Studi Etiopici* 20. 35–96. <http://hdl.handle.net/2307/4912>

Green, Chris. Ashraaf. Presentation.

Heine, Bernd. 1976. Notes on the Rendille Language (Kenya). *Afrika und Übersee* LIX. 176–223. <http://hdl.handle.net/2307/5363>

Hudson, Grover. 2000. Chapter 26, Dialects and other sociolects & Chapter 27, Register. In Hudson, Grover, *Essential introductory linguistics*. Oxford: Blackwell.

Ismail, Abdirachid Mohamed. 2011. Dialectologie du somali: problématiques et perspectives. PhD thesis: INALCO, Université Sorbonne, Paris. [pdf](#)

Kirk, J. W. C. 1905. The dialects of the outcast tribes, Yibir and Midgan. In his book *A grammar of the Somali language*, 184–214. Cambrige: The University Press.

Lamberti, Marcello. 1980. Der Dialekt von Dinsor: Af-Dabarro. Köln: Institut für Afrikanistik, Universität zu Köln. <http://hdl.handle.net/2307/2990>

Lamberti, Marcello. 1981. Der Dialekt der Jiddu: Af-Jiddu. Köln: Institut für Afrikanistik, Universität zu Köln. <http://hdl.handle.net/2307/2989>

Lamberti, Marcello. 1984. The linguistic situation in the Somali Democratic Republic. In Labahn, Thomas (ed.), *Proceedings of the Second International Congress of Somali Studies, Vol. I: Linguistics and literature* (University of Hamburg, August 1–6, 1983), 155–200. Hamburg: Helmut Buske.

Lamberti, Marcello. 1986. *Die Somali-Dialekte. Eine vergleichende Untersuchung* (Kuschitische Sprachstudien 5). Hamburg: Helmut Buske. <http://hdl.handle.net/2307/3720>

Lamberti, Marcello. 1986. *Map of Somali Dialects in the Somali Democratic Republic*. Hamburg: Helmut Buske Verlag. <http://hdl.handle.net/2307/3034>

Lamberti, Marcello. 1988. *Die Nordsomali-Dialekte: Eine synchronische Beschreibung* (Studia Linguarum Africae Orientalis 1). Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.

Lamberti, Marcello. 1988. The origin of the Jiiddu of Somalia. In Puglielli, Annarita (ed.), *Proceedings of the Third International Congress of Somali Studies*, 3–10. Roma: Il Pensiero Scientifico Editore. <http://hdl.handle.net/2307/949>

Landinfo. 2010. Somalia: Bajuni-øyene. Oslo: Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon. 16 pp. <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Somalia-temanotat-Bajuni-%C3%B8yene.pdf>

Landinfo. 2011. Somalia: Language situation and dialects. Oslo: Country of Origin Information Centre. 23 pp. https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Somalia_language-situation-and-dialects.pdf

Cabdalla Cumar Mansuur. 2016. Afafka bahda Kushitiga & Afafka looga hadlo geyiga Soomaaliyed. Ku daabacan buuggiisii *Taariikhda afka iyo bulshada Soomaaliyed*, daab. 2aad, 18–37. Leicester: Looh Press.

Maslah Isaak Borrow & Ibreeyng Yuusuf Haajy Aliyow. No date. Af Maay 1aad.

Mohamed Diriye Abdullahi. 2000. Le somali, dialectes et histoire. PhD thesis, Université de Montréal. https://canvas.gu.se/files/8304719/download?download_frd=1

Mohamed Diriye Abdullahi. 2010. *Le somali, dialectes et histoire: une étude sur la langue somalie et le peuple qui le parle*. Saarbrücken: Éditions universitaires européennes.

Mohamed Diriye Abdullahi. 2010. *Le Somali, dialectes et histoire : une étude sur la langue somalie et le peuple qui le parle*. Saarbrücken: Éditions universitaires européennes.

Moreno, Mario Martino. 1951. Brevi notazioni di Ğiddu. *Rassegna di Studi Etiopici* 10. 99–107. <http://hdl.handle.net/2307/5221>

Moreno, **Mario Martino**. 1955. *Il somalo della Somalia. Grammatica e testi del Benadir, Darod e Dighil*. Roma: Istituto Poligrafico dello Stato. <http://hdl.handle.net/2307/1509>

Moreno, **Martino Mario**. 1953. Il dialetto degli Ašrāf di Mogadiscio. *Rassegna di Studi Etiopici* 12. 107–138. <http://hdl.handle.net/2307/2012>

Moreno, Martino Mario. 1954. Il dialetto degli Ašrāf di Mogadiscio. *Rassegna di Studi Etiopici* 13. 5–19. <http://hdl.handle.net/2307/2012>

Moreno, **Martino Mario**. 1955. Benadir & Digil. In his book *Il somalo della Somalia*, Roma: Instituto poligrafico dello stato, 25–225, 327–389.

Neterer, Michael S. 2021. Somali-Jiiddu Language Development. A Seventy -year Journey 1951-2021. MA thesis, Dallas International University.
<http://hdl.handle.net/2307/40903>

Parenti, D. Raffaello. 1946. I Bagiuni: Contributo alla conoscenza delle popolazioni della Somalia Meridionale. *Rassegna di Studi Etiopici* 5. 156–190.

Paster, Mary. 2006. Aspects of Maay phonology and morphology. *Studies in African Linguistics* 35(1). 73–120.

Puglielli & Mansuur . På italienska.

Saeed, John Ibrahim. 1982. Central Somali: A grammatical outline. *Afroasiatic Linguistics* 8(2). 1–43.

Saeed, John Ibrahim. 1991. [Review of Lamberti's] Die Nordsomali-Dialekte: eine synchronische Beschreibung. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 54(1). 223–224.

Saeed, John Ibrahim. 1992. Dialect variation in Somali. In Adam, Hussein M. & Geshekter, Charles L. (eds.). *Proceedings of the First International Congress of Somali Studies* (1980). Atlanta, GA: Scholars' Press. 464–90.

Sommer, Gabriele. 1989. [Review of Lamberti's] Die Nordsomali-Dialekte. Eine synchronische Beschreibung. *Afrikanistische Arbeitspapiere* 18. 119–145.

Tiling, Maria v. 1921-1922. Die Sprache der Jäbárti, mit besonderer Berücksichtigung der Verwandtschaft von Jäbárti und Somáli. *Zeitschrift für Eingeborenen-Sprachen* 12. 17–52, 97–162.

Tiling, Maria v. 1924–1925. Jäbárti-Texte. *Zeitschrift für Eingeborenen-Sprachen* 15. 50–64, 139–158.

Tosco, Mauro. 1989. *Schizzo grammaticale del dialetto Karre di Qoryooley* (Studi somali 9). Roma: MAE. http://host.uniroma3.it/centri/CentroStudiSomali/ar_testi.php

Tosco, Mauro. 1993. Boni, Karre, Digil: uno sguardo comparativo. *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*. 89-125. <http://hdl.handle.net/2307/5220>

Tosco, Mauro. 1997. *Af tunni. Grammar, texts, and glossary of a southern Somali dialect* (Kuschitische Sprachstudien 13). Köln: Rüdiger Köppe.

Tosco, Mauro. 2012. The unity and diversity of Somali dialectal variants. In Ogechi, Nathan Oyori & Odour, Jane A. Ngala & Iribemwangi, Peter (eds.), *The harmonization*

and standardization of Kenyan languages: Orthography and other aspects. Cape Town: The Centre for Advanced Studies of African Society. 263–280.